

वार्षिक प्रगति पुस्तिका

आ.व. २०७८/०७९

प्रदेश सरकार

वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय

वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र

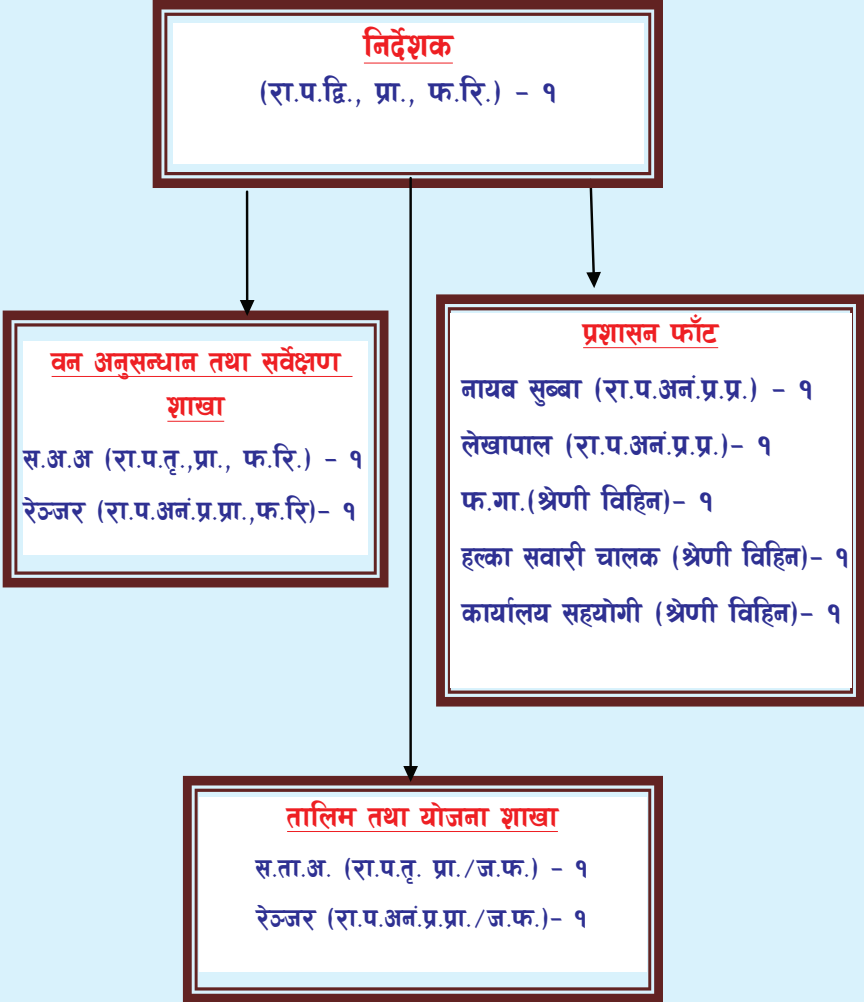
गण्डकी प्रदेश, पोखरा

प्रदेश सरकार
वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय

वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र

गण्डकी प्रदेश, पोखरा

संगठनात्मक तालिका

वार्षिक प्रगति पुस्तिका

आ.व. २०७८/०७९

प्रदेश सरकार

वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय

वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र

गण्डकी प्रदेश, पोखरा

प्रकाशक

प्रदेश सरकार

वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय

वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र

गण्डकी प्रदेश, पोखरा

फोन: ०६१-४६६९७४

Email: frtc.gandaki@gmail.com

संकलन, लेखन तथा डिजाईन

सहायक तालिम अधिकृत राजेश पौडेल

आवरण फोटो :

माछापुच्छ्रे गाउँपालिका, कास्कीको निगालो

प्रकाशन प्रति :

२५०

प्रकाशन वर्ष :

२०७८

मुद्रण :

बन्धु अफ्सेट प्रेस, पोखरा ९, नयाँबजार

फोन नं. ०६१-५८२३४४

Email: bandhupress@gmail.com

प्रदेश सरकार

फोन नं. ०६१ ४६६९७४

वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय

ईमेल : frc.gandaki@gmail.com

वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र

प.सं.:

च.नं.:

गण्डकी प्रदेश, पोखरा

दुई शब्द

मिति : २०७९/०५/१३

करिब तीन दशकदेखि राज्यको वन सम्पदाको संरक्षण, व्यवस्थापन र विकासमा ठूलो परिवर्तन आएको छ । वर्तमान समयमा वन संरक्षण, व्यवस्थापन र सदुपयोगका पक्षहरूमा सामाजिक समावेशीकरण, लैंगिक समता, सुशासन, पारदर्शिता तर्फ समुदायलाई अग्रसर गरि समयसापेक्ष नीति नियम निर्देशिकाहरूको सबल कार्यान्वयनमा नै वन क्षेत्रको प्रगति निर्भर गर्दछ । ती पक्षहरूको बारेमा फिल्ड स्तरमा कार्य गर्ने निम्न र मध्यमस्तरीय वन प्राविधिकहरूलाई आवश्यक पर्ने तालिम संचालन गर्दै मानव श्रोत विकास गर्ने साथै वन क्षेत्रको नीति निर्माणमा सहयोग पुऱ्याउनका लागि अध्ययन अनुसन्धानहरू, यस केन्द्रले गर्दै आइरहेको छ । यस केन्द्रबाट सञ्चालित विभिन्न तालिम तथा अध्ययन अनुसन्धान कार्यक्रमहरूका बारेमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरूलाई जानकारी गराउने उद्देश्यले सम्पादित कार्यक्रमहरूको पार्श्वचित्रको रूपमा यो पुस्तिका तयार पारिएको छ ।

यस पुस्तिकाको प्रकाशनले वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, गण्डकी प्रदेश, पोखराद्वारा आ.व. २०७८/७९ मा सञ्चालित एवम् सम्पादित कार्यक्रमहरूको समष्टिगत संक्षिप्त विवरण आम जनस्तरमा, सरोकारवाला कार्यालय, संघ/संस्था तथा निकायहरूमा सार्वजनिक हुन गई यस केन्द्रको कार्य सम्पादन स्तर, वित्तिय अनुशासन, पारदर्शिता एवम् वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षणमा देखिएका परिवर्तन तथा चुनौतीका सम्बन्धमा सम्पूर्ण सरोकारवालाहरू सुसूचित भई भविष्यमा अझ प्रभावकारी रूपमा वन क्षेत्रको विकास, अध्ययन, अनुसन्धान तथा तालिम संचालन गर्न सम्बन्धित सबैबाट सकारात्मक तथा रचनात्मक सुभावहरू प्राप्त हुने अपेक्षा समेत गरिएको छ ।

यस पुस्तिकामा समावेश गरिएका विषयवस्तु तथा तथ्य तथ्यांकहरूलाई तथ्यपरक तथा विश्वसनीय बनाउन यथासम्भव प्रयास गरिएको छ । तथापी यसमा केहि त्रुटी तथा कमी कमजोरीहरू रहेका हुन सक्दछन । यस प्रति यहाँहरूका अमूल्य सुभाव तथा प्रतिकृयालाई मार्गदर्शनको रूपमा लिई आगामी दिनमा प्रकाशन हुने यस किसिमका प्रकाशनहरूलाई अझ थप परिष्कृत गर्दै लगिने विश्वास समेत दिलाउन चाहन्छु ।

अन्त्यमा, यस किसिमको महत्वपूर्ण प्रकाशनका लागि तथ्याङ्क तथा जानकारीहरू उपलब्ध गराई सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण कर्मचारी तथा अन्य महानुभावहरू र यस पुस्तिका तयारीका लागि प्रकाशन योग्य बनाउने कार्यमा अनवरत खट्नुहुने सहायक तालिम अधिकृत राजेश पौडेल, सहायक अनुसन्धान अधिकृत मन्जु के.सी., अधिकृत (वन) अंशु ढकाल, रेन्जर चुडला शेर्पा, नायव सुब्बा ज्योती गुरुङ र लेखापाल गीता कुमारी शर्मा लगायत अन्य सहयोगी कर्मचारीहरू सबैमा हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

राजेश मल्ल

निर्देशक

विषयसूची

१ परिचय

१.१	पृष्ठभूमि	१
१.२	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रको लक्ष्य/उद्देश्यहरू	२
१.३	कार्य क्षेत्रको विवरण	२
१.४	वन क्षेत्रका सरकारी एवं सरोकारवाला निकाय तथा कार्यक्रमहरू :	२
१.५	अध्ययन/अनुसन्धान तथा तालिम संचालन विधि	३
१.६	आ.व. २०७८।०७९ मा संचालित तालिमहरू :	४

२. फिल्ड फलोअप तथा तालिम आवश्यकता पहिचान

२.१	पृष्ठभूमि :	५
२.२	लक्ष्य तथा उद्देश्य :	५
२.३	अपनाइएको विधि :	५
२.४	तथ्यांक संकलन :	६
२.५	नतिजा तथा छलफल :	६
२.६	तालिमको प्रभावकारिता विश्लेषण :	७
२.७	निष्कर्ष तथा केही सुभावहरू :	८
२.८	तालिम सम्बन्धी चुनौतीहरू :	९
२.९	प्रभावकारी तालिम संचालनका लागि सुभावहरू :	९
२.१०	क्षमता अभिवृद्धि :	१०
२.११	भौतिक पूर्वाधार :	१०

३. आ.व. २०७८।०७९ मा गरिएका अध्ययन, अनुसन्धान ११

४. सम्पादित विभिन्न तालिमहरूको विवरण

४.१	आ.व. २०७८।०७९ को संचालित तालिमको प्रगति विश्लेषण :	१९
४.२	कार्यालय र तालिमका आधारमा सहभागी विवरण तथा विश्लेषण : अनुसुचीहरू	१९ २१

१ परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

प्रदेश सरकारको स्थापनासँगै यस प्रदेशमा उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको स्थापना २०७४/१०/२४ मा भएको हो । यस मन्त्रालय (हाल: वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय) मातहतको वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा नेपालका सात प्रदेशमा रहेका सातवटा वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र मध्ये एक हो । वि.सं. २०५० मंसिर १ गते पश्चिमाञ्चल क्षेत्रीय वन तालिम केन्द्रको रूपमा स्थापना भई तालिम कार्यक्रम सञ्चालन हुँदै आएको थियो र तत्कालिन समयमा वि.सं. २०४६ सालदेखि डेनमार्क सरकारको सहयोगमा डानिडा सामुदायिक वन विकास परियोजना र वि.सं. २०५५ देखि २०६१ सालसम्म प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन क्षेत्रगत सहयोग कार्यक्रम (NARMSAP) को प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग वन मन्त्रालय अन्तर्गतका क्षेत्रीय वन निर्देनालय तथा जिल्ला वन कार्यालयहरूलाई प्राप्त थियो । वि.सं. २०५० मंसिरमा क्षेत्रीय वन तालिम केन्द्रको स्थापना भएपश्चात उक्त परियोजनाहरूको प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग तालिम केन्द्रलाई पनि प्राप्त थियो । तत्पश्चात नेपाल सरकारको बजेटबाट सम्पूर्ण तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन हुँदै आएका छन् । तथापि विगत केहि बर्षहरूमा हरियो वन कार्यक्रम तथा बहुसरोकारवाला वन कार्यक्रमले विभिन्न तालिमहरूमा सहयोग गर्दै आएका थियो । हाल आएर देशमा भएको राजनैतिक परिवर्तन सँगसँगै भएको नयाँ व्यवस्था अनुसार देश संघियतामा गएको परिप्रेक्षमा संघियताको कार्यान्वयन संघ, प्रदेश र स्थानीय गरी तीन तहका सरकारको व्यवस्था भएसँगै यस कार्यालय प्रदेश सरकारको उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गत वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रको रूपमा वि.सं २०७५ मा स्थापना भई वन वातावरण सम्बन्धि अध्ययन, अनुसन्धान तथा तालिम संचालन गर्दै आइरहेको छ ।

गण्डकी प्रदेशमा रहेका प्राकृतिक स्रोत तथा जैविक विविधताको दीगो प्रयोग एवं यसबाट प्रादेशिक तथा स्थानीय स्तरमा पर्ने प्रभाव र संघीयताको कार्यान्वयन सँगसँगै राष्ट्रले खोजेको समृद्ध नेपाल सुखी नेपालीको उद्देश्य प्राप्त गर्नमा खेल्न सक्ने भूमिकाहरूको वारेमा समेत अध्ययन अनुसन्धान र प्राप्त नतिजाहरूलाई तालिम तथा प्रचारप्रसार सामाग्रीको माध्यमबाट सरोकारवालासम्म पुऱ्याउने काम पनि यस केन्द्रले गर्दै जानेछ । यस केन्द्रले अधिकृतस्तर देखि श्रेणी विहिन (प्रा.)

सम्मका कर्मचारीहरूलाई तालिम दिंदै आएको छ ।

१.२ वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रको लक्ष्य/उद्देश्यहरू

- ◆ वन, वनस्पति, वन्यजन्तु, जैविक विविधता, जलाधार लगायतका क्षेत्रमा अध्ययन, अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण गर्ने ।
- ◆ अध्ययन अनुसन्धान मार्फत वन क्षेत्र सम्बन्धि नीति निर्माणमा सहयोग पुऱ्याउने ।
- ◆ वन क्षेत्रमा भएका अध्ययन अनुसन्धानहरूको प्रचारप्रसार मार्फत सरोकारवाला समक्ष पुऱ्याउने ।
- ◆ स्थानीय उपभोक्ता समूह र कार्यान्वयन तहका सरोकारवालाहरूलाई प्राविधिक, सामाजिक र व्यवस्थापकीय क्षेत्रमा सहयोग पुऱ्याउन वन प्राविधिक र प्रशासनिक कर्मचारीहरूलाई तालिम प्रदान गरी सक्षम बनाउने ।
- ◆ तालिम आवश्यकता पहिचान गरी समयमै प्रभावकारी तालिम संचालन तथा अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने ।

१.३ कार्य क्षेत्रको विवरण

गण्डकी प्रदेशका ११ वटा जिल्ला यस केन्द्रको कार्यक्षेत्र हो । वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश, वन निर्देशनालय, पोखरा, डिभिजन वन कार्यालय मुस्ताङ, मनाङ, म्याग्दी, गोरखा, लमजुङ, तनहुँ, स्याङ्जा, कास्की, पर्वत, बाग्लुङ र नवलपरासी (बर्दघाट सुस्तापूर्व), भू-तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरू पर्वत र तनहुँ, ताल संरक्षण तथा विकास प्राधिकरण, पञ्चासे संरक्षित वन कार्यक्रम, वृहत जलाधार व्यवस्थापन केन्द्र, पोखरा, ढोरपाटन शिकार आरक्षको कार्यालय, पञ्चासे संरक्षित वन कार्यक्रम, बिउ प्रयोगशाला तथा भण्डारण केन्द्र, भानु प्राणी उद्यान, अन्नपूर्ण क्षेत्र संरक्षण आयोग तथा मनास्लु संरक्षण क्षेत्र आयोजना लगायतका कर्मचारीहरूलाई आवश्यक पर्ने तालिमहरू संचालन गरी क्षमता तथा नेतृत्व विकासमा सहयोग पुऱ्याउनु यस केन्द्रको मुख्य कार्य हो ।

१.४ वन क्षेत्रका सरकारी एवं सरोकारवाला निकाय तथा कार्यक्रमहरू :

वन क्षेत्रसंग सम्बन्धित कार्य गर्दै आईरहेका विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरू एवं समग्र वातावरण संरक्षणका लागि कार्य गर्दै आईरहेका सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरू विच कार्यगत एकता तथा समन्वयको

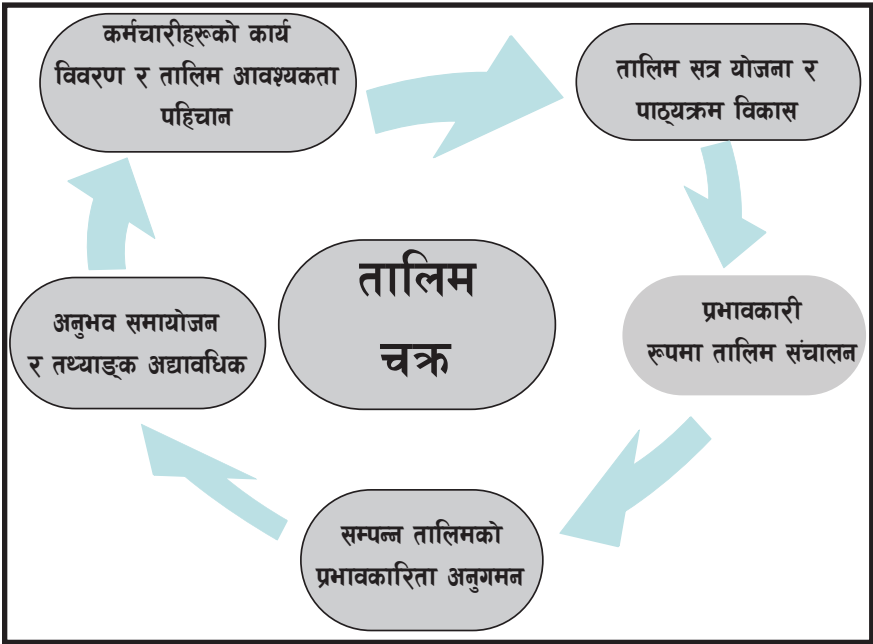
खाँचो रहन्छ । साथै ति क्षेत्रहरूमा कार्य गर्दाका आ-आफ्नो क्षेत्रबाट भए गरेका कार्य र सोको अनुभवको आदान-प्रदानबाट समग्र कार्यक्रमको प्रभावकारितामा सकारात्मक परिणाम हाँसिल गर्न मद्दत पुग्दछ । विगतका अनुभव र भए गरेका कार्यहरूको वारेमा फिल्ड स्तरसम्म सूचना र प्रविधिको संचार गर्ने कार्यमा यस केन्द्रले अहम् भूमिका खेल्दछ । गण्डकी प्रदेशमा वन, वन्यजन्तु, जैविक विविधता, जलाधार क्षेत्र एवं समग्र वातावरण संरक्षणका लागि कार्य गर्दै आईरहेका सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरूसँग सहकार्य, समन्वय र सहयोगको यस केन्द्रले सधैं अपेक्षा राख्दछ ।

१.५ अध्ययन/अनुसन्धान तथा तालिम संचालन विधि

अध्ययन अनुसन्धानको हकमा सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ तथा सार्वजनीक खरिद नियमावली २०६४ ले निर्दिष्ट गरेका विधि र प्रकृयाहरू अवलम्बन गरी यस केन्द्रका मौजुदा जनशक्ति वा परामर्श सेवाबाट अध्ययन अनुसन्धान गराइन्छ । यसरी अध्ययन भई आएका प्रतिवेदनहरूलाई सम्बन्धित सरोकार वालाहरूको माभ्रमा अन्तरक्रिया छलफल गराई सो बाट प्राप्त सुभावहरू समेत समेट्न लगाई अन्तिम रिपोर्ट तयार पार्न लगाइन्छ । यसरी प्राप्त अध्ययन प्रतिवेदनहरू यस केन्द्रको महत्वपूर्ण दस्तावेजको रूपमा रहेका छन् । यसले वन र वातावरणको क्षेत्रमा भविष्यमा के कस्ता योजना तथा थप अध्ययन अनुसन्धान गर्नुपर्दछ भन्ने सम्बन्धमा मार्गदर्शन गर्दछन ।

यस केन्द्रले तालिम कार्यक्रम निश्चित प्रक्रिया अवलम्बन गरी संचालन गर्दछ । कर्मचारीहरूलाई आफ्नो कार्य विवरण अनुसार काम गर्दा अढेरो परेका क्षेत्र के के हुन् निर्धारण गरी कुन किसिमको तालिम कुन स्तरको कर्मचारीलाई आवश्यक छ भनी तालिम आवश्यकता पहिचान गरिन्छ । तालिम आवश्यकता पहिचान भएपछि सो अनुरूप तालिम पाठ्यक्रम र सत्र योजना बनाई कार्यान्वयन गरिन्छ । सम्पन्न तालिमको प्रभावकारिता अनुगमन गर्ने र प्राप्त अनुभवलाई पुनः तालिम कार्यक्रममा समावेश गर्ने कार्य गरिन्छ । यसको साथै तालिम कार्यक्रमसँग सम्बन्धित तथ्याङ्कहरू र रेकर्ड अद्यावधिक राखिने गरिएको छ । जसबाट विगत वर्षहरूमा कुन कर्मचारीले कुन तालिम प्राप्त गरे, के के विषयमा तालिम संचालन गरिएको थियो, पाठ्यक्रम डिजाईन कसरी भएको थियो भन्ने जानकारी हरूबाट पछिका दिनमा संचालन गरिने कार्यक्रमहरूलाई अझ प्रभावकारी बनाउन सकिन्छ । तालिममा सेसन सहजिकरणका लागि मौजुदा जनशक्तिका अलावा विषय विज्ञ र फिल्डमा काम गरी अनुभव प्राप्त गरेका श्रोत व्यक्तिहरूलाई

आमन्त्रण गरिन्छ । केन्द्रबाट संचालन गरिने तालिम कार्य संचालन विधिलाई निम्न चित्रबाट समेत बुझ्न सकिन्छ ।

१.६ आ.व. २०७८।०७९ मा संचालित तालिमहरू :

आ.व. ०७८।०७९ मा यस वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रबाट संचालित तालिमहरूको नामावली निम्नानुसार छ साथै यसको विस्तृत विवरण अनुसूची १ मा राखिएको छ ।

सहयाक/अधिकृतस्तर तालिम

- ◆ तथ्याङ्क व्यवस्थापन, विश्लेषण र मोडलीङ सम्बन्धि आर प्रोग्रामिङ तालिम
- ◆ वन विकास निर्माण कार्यका लागि डिजाईन तथा लागत अनुमान तयार गर्ने तालिम
- ◆ वन तथा भूउपयोग क्षेत्र विश्लेषण गर्ने गुगल अर्थ इन्जिन तालिम
- ◆ दुर संवेदन तथा भौगोलिक सूचना प्रणाली तालिम

फरेष्टर/वन रक्षकस्तर तालिम

- ◆ वन्यजन्तु उद्धार तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम
- ◆ सेवाकालीन तालिम

२. फिल्ड फलोअप तथा तालिम आवश्यकता पहिचान

२.१ पृष्ठभूमि :

आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार यस केन्द्रबाट संचालित विभिन्न तालिमहरूको फिल्ड फलोअप तथा तालिम आवश्यकता पहिचानको लागि यस तालिम केन्द्रका कर्मचारीहरू विभिन्न समूहमा विभाजन भै सम्बन्धित फिल्डमा गई कर्मचारीहरूसँग भेटघाट तथा छलफल गरी प्रश्नावली अनुसार तथ्याङ्क संकलन गरिएको थियो ।

२.२ लक्ष्य तथा उद्देश्य :

केन्द्रबाट विगतका वर्षहरूमा संचालित तालिम कार्यक्रमहरूको अनुगमन तथा तालिमको प्रभावकारिता मूल्याङ्कनको साथै आगामी वर्षका लागि आवश्यक तालिमहरूको पहिचान गरी कार्यक्रम बनाउनु र प्रभावकारी तालिम संचालन गरी फिल्ड स्तरका कर्मचारीहरूलाई सबल, सक्षम तथा व्यवहारिक बनाउनु यस कार्यक्रमको लक्ष्य रहेको छ ।

उपरोक्त लक्ष्य हासिल गर्न देहायका उद्देश्यहरू राखिएका छन् :

- ◆ विगतमा तालिमका क्रममा सहभागीहरूले बनाएका योजना पूरा गरे नगरे को निक्क्यौल गर्ने ।
- ◆ विगतमा संचालित तालिमहरूको समग्र प्रभावकारिता मूल्याङ्कन गर्ने ।
- ◆ तालिममा सिकेका कुरा कार्यान्वयन गर्दा देखा परेका कठिनाई तथा समस्याहरूका बारेमा जानकारीहरू संकलन गर्ने तथा पृष्ठपोषण समेट लिने ।
- ◆ जिल्लास्तरमा प्राविधिक, जुनियर प्राविधिक तथा प्रशासनस्तरका कर्मचारी हरूका लागि तालिम आवश्यकता पहिचान गर्ने ।
- ◆ पाठ्यक्रममा परिमार्जन गरी कार्यान्वयन गर्न सकिने व्यवहारिक तालिममा जोड दिने ।

२.३ अपनाइएको विधि :

यस केन्द्रका सबै कर्मचारीहरूको बैठकमा फिल्ड फलोअप कार्यक्रमका बारे मा यसको रणनीति/ कार्यनीतिमा व्यापक छलफल गरी देहाएको कार्यक्रम तय गरिएको थियो ।

१. प्रश्नावली तयार

२. जिल्ला छनौट

३. कर्मचारीहरूसँग भेटघाट तथा छलफल

४. तथ्यांक संकलन

२.४ तथ्यांक संकलन :

वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रमा कार्यरत कर्मचारीहरू समूह विभाजन गरी यस क्षेत्र अन्तर्गतका विभिन्न डिभिजन वन कार्यालय तथा भू-तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयका कर्मचारीहरूसँग भेटघाट तथा छलफल गरी प्रश्नावली अनुसारका तथ्यांक संकलन कार्य सम्पन्न गरियो ।

२.५ नतिजा तथा छलफल :

डिभिजनल वन अधिकृत, सहायक वन अधिकृत, सहायक भू-संरक्षण अधिकृत, रेन्जर, भू-संरक्षण सहायक, फरेष्टर, वन रक्षक तथा प्रशासनिक कर्मचारी हरूबाट संकलित विवरणहरूको तथ्यांक विश्लेषण गर्दा निम्न अनुसारका नतिजा तथा सुझावहरू प्राप्त भएका छन् ।

- ◆ तालिम आवश्यकता पहिचान गरी तालिम योजना बनाइ तालिम संचालन गर्ने ।
- ◆ प्रभावकारी प्रशिक्षण विधिको प्रयोग गर्ने ।
- ◆ तालिमलाई अझ बढी प्रभावकारी बनाउन विषयवस्तुको विशेषज्ञ श्रोत व्यक्ति बोलाउने ।
- ◆ कार्यवोभ कम हुने समयमा तालिम संचालन गर्ने ।
- ◆ फिल्डवेस हुनुपर्ने ।
- ◆ सेवा सुविधा प्रर्याप्त हुनुपर्ने ।
- ◆ विषयवस्तु अनुसार तालिम अवधि निर्धारण गरी तालिम हुनुपर्ने ।
- ◆ समय सापेक्ष तालिम हुनुपर्ने ।
- ◆ तालिम पश्चात नियमित अनुगमन हुनुपर्ने ।
- ◆ अध्ययन भ्रमणको व्यवस्था हुनुपर्ने ।

फिल्ड फलोअपबाट प्राप्त सुझावको आधारमा आगामी दिनहरूमा बढी आवश्यकता भएका तालिमहरू यस प्रकार छन् ।

कार्यालय प्रमुख :

- ◆ पुनर्ताजागी तथा सुशासन प्रवर्द्धन तालिम

स.व.अ./स.भू.सं.अ/रेन्जर स्तर :

- ◆ गुगल अर्थ ईन्जिन तालिम

- ◆ वन वातावरण सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धानमा झोनको प्रयोग तालिम
- ◆ वन विकास निर्माण कार्यका लागि डिजाइन तथा लागत अनुमान तयार गर्ने तालिम
- ◆ तथ्यांक व्यवस्थापन, विश्लेषण, र मोडलिङ सम्बन्धि आर प्रोग्रामिङ तालिम ।
- ◆ जलाधार व्यवस्थापन / वायो इन्जिनियरिङ
- ◆ जि.आई.एस./ जि.पी.एस.
- ◆ जलवायु परिवर्तन / रेड तथा कार्वन मापन
- ◆ अग्नी नियन्त्रण तथा डढेलो व्यवस्थापन
- ◆ कानुनी कार्यविधि
- ◆ आई.ई.ई./ई.आई.ए.
- ◆ जडीबुटी व्यवस्थापन
- ◆ वनस्रोत मापन
- ◆ मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन
- ◆ सेवाकालिन तालिम
- ◆ नेतृत्व विकास तथा सुशासन तालिम

फरेष्टर/ वनरक्षक स्तर :

- ◆ कानुनी कार्यविधि
- ◆ पुनर्ताजगी तालिम
- ◆ वनस्रोत मापन तथा जि.पी.एस.
- ◆ जडीबुटी व्यवस्थापन / साईटिस तालिम
- ◆ सेवाकालिन तालिम
- ◆ नेतृत्व विकास तथा सुशासन तालिम

प्रशासनिक स्तर :

- ◆ कानुनी कार्यविधि तथा लेखा व्यवस्थापन तालिम
- ◆ कार्यालय व्यवस्थापन तालिम
- ◆ नेतृत्व विकास तथा सुशासन तालिम
- ◆ अभिलेख व्यवस्थापन तालिम

२.६ तालिमको प्रभावकारिता विश्लेषण :

यस केन्द्रबाट कर्मचारीहरूको प्राविधिक समूह नै फिल्डमा गई फिल्ड स्तर मा तालिम संचालन गर्ने, अनुगमन गर्ने र कर्मचारीहरूलाई तुरुन्त फिल्डमा नै गई पृष्ठपोषण समेत दिई कार्य गर्दा फिल्डमा काम गर्ने कर्मचारीहरूलाई निकै

उपयोगी सावित भएको छ । फिल्डमा नै आई गर्नु पर्ने प्राविधिक पक्षका कमी कमजोरीहरूलाई हटाउन तालिम अत्यन्त प्रभावकारी ठहरिएको छ ।

२.७ निष्कर्ष तथा केही सुभावहरू :

अनुगमनको सिलसिलामा पाइएका निष्कर्ष तथा सुभावका विषयहरू तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.७.१ निष्कर्ष :

- ◆ जिल्लाबाट सहभागी छनौटका लागि बनाएका आधारहरू मुख्यतः यो ग्यता, इच्छा, क्षमता जस्ता कुरालाई आधार बनाइएको भएपनि केहीलाई तालिममा तत्काल सहभागी हुन सक्ने कर्मचारीलाई छनौट गरी पठाइएको देखिन्छ ।
- ◆ समग्रमा तालिममा सहभागीहरूको मूल्याङ्कन गर्दा स.व.अ./रेन्जर स्तरलाई प्रदान गरिएको तालिम बढी प्रभावकारी देखिन्छ ।
- ◆ तालिममा सिकेका कुराहरू कतिपय अवस्थामा उचित सामग्रीको अभाव, प्राविधिक क्षमता, समयभाव, कार्य गर्ने वातावरण अनुकूल नहुनु, अवसर नपाउनु आदिका कारण अपेक्षा गरे अनुसार फिल्डमा शत प्रतिशत लागू गर्न सकेको छैन ।
- ◆ फिल्ड फलोअप गर्न जाँदा कतिपय कर्मचारी सरुवा भै अन्यत्र गइसक्ने भएकोले कर्मचारी सरुवाको जानकारी यस केन्द्रलाई समेत पठाउने व्यवस्था भैदिएमा राम्रो हुने ।

२.७.२ सुभावहरू :

- ◆ तालिम लिई गएका कर्मचारीहरूलाई फिल्डमा आवश्यक पर्ने सामग्री, आफ्नो विषयवस्तु प्रस्तुत गर्ने मौका तथा काम प्रति हौसला बढाउन सके मा काममा प्रभावकारिता आउने ।
- ◆ कर्मचारीको योग्यता एवं क्षमता हेरी तालिम सहभागिताका लागि पठाउनु पर्ने ।
- ◆ जिल्लाबाट समेत तालिम लिएका कर्मचारीहरूको अनुगमन, मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने ।
- ◆ यस क्षेत्र अन्तर्गतका अन्तर्राष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाहरूले वन मन्त्रालयसँग सम्बन्धित तालिमहरू संचालन गर्दा यस केन्द्रसँग पनि समन्वय गरी गर्दा राम्रो हुने ।

२.८ तालिम सम्बन्धी चुनौतीहरू :

विगतदेखि यस आ.व.सम्म यस केन्द्रले विभिन्न तालिम कार्यक्रमहरू संचालन गर्दा आइ परेका चुनौतीहरू निम्न अनुरूप छन् ।

- ◆ माग भई आएको तालिमहरू वार्षिक कार्यक्रममा समावेश हुनु ।
- ◆ प्रत्येक कार्यालय/निकायबाट माग संख्याको सहभागी प्राप्त हुनु ।
- ◆ तालिमलाई थप समय सान्दर्भिक बनाउदै लैजानु ।
- ◆ तालिमबाट सिकेका सिपलाई संस्थागत रूपमा प्रयोगमा ल्याउनु ।

२.९ प्रभावकारी तालिम संचालनका लागि सुझावहरू :

२.९.१ गत वर्षहरूमा आएका सुझावहरूका आधारमा गरिएका सुधारहरू

विगत वर्षहरूमा विभिन्न ठाउँबाट आएका सुझावहरूका आधारमा तालिम कार्यक्रमहरूमा केही सुधारहरू भएका छन् । सुधार भएका पक्षहरू यस प्रकार छन् :

- ◆ यस आ.व. ०७८/०७९ मा संचालित तालिमहरूमा सम्बन्धित विषयका विशेषज्ञहरूलाई श्रोत व्यक्तिको रूपमा बोलाई प्रशिक्षण दिन लगाइएको छ ।
- ◆ तालिमलाई बढी प्रभावकारी बनाउनका लागि स्थलगत अभ्यासमा बढी जोड दिइएको छ ।

२.९.२ प्रभावकारी तालिम संचालनका लागि गर्नु पर्ने सुधारका कार्यहरू :

२.९.२.१ वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रले आन्तरिक रूपमा गर्नुपर्ने सुधारका कार्यहरू :

- ◆ यस कार्यालयले तयार गरेको वार्षिक कार्य योजना अनुसार सम्पूर्ण कार्यहरू सफलता पूर्वक सम्पन्न गर्नुपर्ने ।
- ◆ वन, वातावरण र वन्यजन्तु क्षेत्रका बारेमा नयाँ सवालहरूको थप जानकारी का लागि र तालिमका लागि श्रोत व्यक्तिको रोष्टर अध्यावधिक गर्नु पर्ने ।
- ◆ सैद्धान्तिक भन्दा व्यवहारिक र सीपमूलक तालिममा जोड दिनु पर्ने ।

२.९.२.२ डिभिजन वन/भू तथा जलाधार व्यवस्थापन/ढोरपाटन शिकार आरक्ष लगायतका कार्यालयहरूले गर्नुपर्ने सुधारका कार्यहरू :

- ◆ आफ्नो कार्यालय भित्रका कर्मचारीहरूको तालिम आवश्यकता राम्रोसंग पहिचान गरी कर्मचारीहरूलाई प्राथमिकीकरण गरी प्रतिवेदन योजना तर्जुमा गोष्ठीभन्दा १५ दिन अगावै वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र वा

प्रदेश वन निर्देशनालयमा आई पुग्ने गरी पठाउनु पर्ने ।

- ◆ वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रले बनाएको वार्षिक कार्यक्रम तथा तालिम क्यालेण्डर हेरी सो समयमा कर्मचारीलाई तालिममा पठाउने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
- ◆ तालिम लिएका कर्मचारीहरूको कार्यसम्पादन स्तर मूल्याङ्कन गरी दे खिएका उपलब्धिहरू साथै सुभावहरू प्रशिक्षण केन्द्रलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने ।
- ◆ सहभागीलाई तालिममा पठाउँदा तालिम डाटावेसको आधारमा सम्बन्धित कार्यालयले उक्त तालिम नलिएको इच्छुक र उपयुक्त कर्मचारीलाई प्राथमिकता दिई तालिममा पठाउनु पर्ने ।
- ◆ कार्यालयका कर्मचारीहरूले वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, गण्डकी प्रदेश बाहेक अन्य संघसंस्थाबाट तालिम लिएको वा पाएको भए उक्त रे कर्ड जम्मा गरी प्रशिक्षण केन्द्रमा पठाउनु पर्ने ।

२.१० क्षमता अभिवृद्धि :

- ◆ प्रभावकारी तालिम संचालनका लागि प्रशिक्षण केन्द्रका कर्मचारीहरू वन, वातावरण र वन्यजन्तुसँग सम्बन्धित विषयमा आफैँ अध्यावधिक भएर बस्नु पर्ने वर्तमान परिवेशमा वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रलाई अझ सशक्त, सक्षम र सवल बनाउनका लागि संघिय वन तथा वातावरण मन्त्रालय र वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयका साथै अन्य वन क्षेत्र संग सम्बन्धित निकायबाट भए गरेका अध्ययन अनुसन्धानका कार्यहरू, प्रकाशित लेख, रचना, पुस्तक, पत्र-पत्रिका, ऐन, नियमावली, नीति, रणनीति, मार्गदर्शन, निर्देशिका, कार्यविधिहरू लगायतका सामग्रीहरू यस प्रशिक्षण केन्द्रमा नियमित रूपमा प्राप्त हुने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
- ◆ समय सापेक्ष लेखा तथा प्रशासनिक कर्मचारीहरूलाई समेत क्षमता अभिवृद्धिको तालिम कार्यक्रमहरू संचालन गर्नुपर्ने ।

२.११ भौतिक पूर्वाधार :

- ◆ कार्यालयमा हाल रहेको एक मात्र सवारी साधन (जिप) जिर्ण अवस्थामा रहेको हुँदा नयाँ जिपको व्यवस्था गर्नुपर्ने ।

३. आ.व. २०७८।०७५ मा गरिएका अध्ययन, अनुसन्धान :

क. मानव वन्यजन्तु द्वन्द्वको अवस्था, वितरण, प्रकृति, स्तर र समाधान

१. उद्देश्य:

- ◆ मानव वन्यजन्तु द्वन्द्वबाट हुने क्षतिको प्रकृति, तिब्रता र परिमाणको मूल्याङ्कन गर्न
- ◆ मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण गर्न अपनाएका विधि र प्रविधिहरूको मूल्याङ्कन गर्न
- ◆ वन्यजन्तु आक्रमणको spatial and temporal patterns explore तथा अध्ययन क्षेत्रमा conflict hotspot पहिचान गर्न

२. अध्ययन क्षेत्र: गोरखा र तनहुँ जिल्ला

३. परामर्श दाता: श्री नेपाल वन प्राविधिक संघ, काठमाडौं ।

४. मुख्य नतिजा/उपलब्धि:

- ◆ मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व वन्यजन्तु संरक्षण तथा व्यवस्थापनका लागि ठूलो चुनौतीको रूपमा देखिएको ।
- ◆ स्थानीय समुदाय र सरोकारहरूले हालको समयमा वन्यजन्तुको क्षति बढ्दो प्रवृत्तिमा रहेको अनुभव गरिरहेको ।
- ◆ मानव वन्यजन्तु द्वन्द्वका कारण मुख्यतः कृषि बाली, पशुधन र मानवीय क्षति भएको देखिएको ।
- ◆ बाँदर, दुम्सी, सुगा, जंगली खरायो र मृगले बढी मकै, धान, कोदो र आलु नोक्सानी गरेको छ भने चितुवा, स्याल, जंगली बरालोले मुख्यतः बाखा, गाई, भैसी र कुखुरालाई आक्रमण गर्ने देखिएको ।
- ◆ वन्यजन्तुको क्षतिबाट वार्षिक आर्थिक क्षति प्रति घर रु ३,१३२/- र प्रति पीडित परिवार १०,०६३/- रहेको देखिन्छ । औसत बाली नोक्सानी प्रति घर १३७ के.जी., रु ५२१७ र प्रति परिवार औसत बाली क्षति क्षेत्र ४ रोपनी देखिएको ।
- ◆ वन्यजन्तुको आक्रमणबाट चोटपटक र मृत्यु हुने औसत वार्षिक घटनाहरू ९ रहेको जसमा चितुवा बढी (common leopard) चोटपटक तथा मृत्यु (59% of 121 individuals) र कालो भालु चोटपटकका लागि जिम्मेवार रहेको पाइएको ।
- ◆ वन्यजन्तु आक्रमण बढी बसन्त ऋतु (३५%) र त्यसपछि शरद ऋतुमा (३०%) देखिएको ।

- ◆ वन्यजन्तुको आक्रमणबाट सबै बढी जोखिममा बालबालिका रहेको जसमा सबै पीडित बालबालिका ११ वर्ष मुनि देखिएको ।
- ◆ मानव वस्तीमा वन्यजन्तुको हिडडुल प्रजाती र समय अनुसार फरक रहने जहाँ वन्यजन्तुको आक्रमण सबैभन्दा बढी साँझको समयमा हुने, कृषि बाली पाक्ने समय (जेष्ठ/असार, कार्तिक/मंसिर) हुने देखिने भने पशुधनको क्षति र मानवीय क्षति वर्षभरि नै हुने ।
- ◆ वन्यजन्तुको आक्रमणबाट हुने क्षति सबै गाउँपालिका/नगरपालिकामा देखिएको र क्रमशः बढ्दै गएको देखिन्छ । द्वन्द्वको मापन र प्रकृति, स्थान अनुसार फरक रहेको छः गोरखा जिल्लाको गोरखा, पालुङटार र बारपाक सुलिकोट गाउँपालिका र तनहुँको व्यौँस नगरपालिकामा बढी पशुधनको क्षति र भानु नगरपालिका बढी मानवीय क्षति भएको देखिन्छ ।
- ◆ वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिका लागि हुने राहत वितरण (२०७५ देखि २०७८ माघ सम्म) बढ्दो क्रममा रहेको देखिन्छ ।
- ◆ वन्यजन्तुबाट हुने क्षति न्यूनीकरण गर्न विभिन्न general / specific उपायहरू अपनाएकोमा धेरै उपायहरूले एकैसाथ भन्दा एकल उपाय धेरै क्षतिहरूको लागि प्रभावकारी हुने देखिन्छ ।
- ◆ घरमा हुने पशुधन क्षतिलाई नियन्त्रण गर्न वन्यजन्तु सुरक्षित घर निर्माण गर्न सकिने ।
- ◆ कृषि बालीको क्षतिलाई कम गर्न हल्ला/आवाज लगाउने, बार लगाउने, बुङ्ख्याचा राख्ने प्रभावकारी देखिएको ।
- ◆ वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिका लागि हुने राहत वितरणबाट वन्यजन्तु क्षतिको अभिलेखीकरण गर्न सहयोग हुने जसमा राहत प्राप्त गर्ने घरपरिवारको संख्याबाट वन्यजन्तु क्षतिको उच्च frequency रहेको संकेत गर्ने ।
- ◆ वन्यजन्तु व्यवस्थापनका लागि प्रचार प्रसार र सचेतना फैलाउन, गाईबस्तुको गोठ सुधार गर्न, वन्यजन्तुको वासस्थान व्यवस्थापन गर्न, स्टल फिडिङ अभ्यास बढी गराउन, वन्यजन्तु मैत्री र वैकल्पिक बालीको प्रबर्द्धन गर्न, स्थानीय तहमा Rapid response team को व्यवस्थापन गर्न, प्रदेश/स्थानीय स्तरमा वन्यजन्तु व्यवस्थापन सम्बन्धी रणनीति/कार्ययोजना तयार गर्नुपर्ने, वन्यजन्तु व्यवस्थापनको राहत वितरण प्रक्रियालाई सहज र सरल बनाउन स्थानीय स्तरमा समन्वय संयन्त्र सिर्जना गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

ख. गण्डकी प्रदेशमा अवस्थित हुने जम्मा कार्बन उत्सर्जन तथा संचितिकरणको आंकलन

१. उद्देश्य:

- ◆ गण्डकी प्रदेशको कूल कार्बन उत्सर्जन आंकलन गर्ने ।
- ◆ गण्डकी प्रदेशको कूल कार्बन संचितिकरण आंकलन गर्ने ।

२. अध्ययन क्षेत्र: गण्डकी प्रदेशको ११ जिल्ला

३. परामर्श दाता: श्री लुम्बिनी इन्भाइरोमेन्टल सर्भिसेज प्रा.लि., काठमाडौं

४. मुख्य नतिजा/उपलब्धि:

- ◆ गण्डकी प्रदेश भित्र उर्जा क्षेत्र, औद्योगिक प्रक्रिया र उत्पादन प्रयोग क्षेत्र, कृषि, वन तथा अन्य भूमि प्रयोग क्षेत्र, र फोहोरमैला क्षेत्र गरी चार क्षेत्रको कार्बन उत्सर्जन तथा संचितिकरणको आंकलनको लागि अध्ययन गरिएको ।
- ◆ गण्डकी प्रदेशमा कूल कार्बन उत्सर्जन ४२५३.४२ गिगाग्राम Carbondioxide र कूल कार्बन संचितिकरण २३३०.७९ गिगाग्राम Carbondioxide रहेको देखिएको ।
- ◆ कूल कार्बन उत्सर्जन मध्ये उर्जा क्षेत्रले २१४२.४२ गिगाग्राम प्रति वर्ष (५१%) उत्सर्जन गरेकोमा यातायात, आवास, कृषि, निर्माण, उद्योग र व्यापारिक उपक्षेत्रले क्रमशः ७०५.६ गिगाग्राम, ११८३.७५ गिगाग्राम, ३२.८८ गिगाग्राम, १०१.९ गिगाग्राम र ११८.८ गिगाग्राम प्रति वर्ष उत्पादन गरेको देखिएको ।
- ◆ औद्योगिक प्रक्रिया र उत्पादन प्रयोग क्षेत्रले कूल ७७१.१६ गिगाग्राम प्रति वर्ष (१८%) उत्सर्जन गरेको देखिएको ।
- ◆ कृषि, वन तथा अन्य भूमि प्रयोग क्षेत्रले कूल १३३९.८ गिगाग्राम प्रति वर्ष (३२%) उत्सर्जन र २३३०.७ गिगाग्राम प्रति वर्ष संचितिकरण गरेको देखिएको ।
- ◆ फोहोरमैला क्षेत्रले कूल ०.०७ गिगाग्राम प्रति वर्ष (०.००२%) उत्सर्जन गरेको देखिएको ।
- ◆ हालको अवस्थामा कार्बन उत्सर्जन भन्दा कार्बन संचिति कम रहेको देखिएको ।
- ◆ कार्बन संचितिका उपायहरूलाई व्यापकरूपमा अभ्यासमा ल्याउन सकेमा कार्बन संचितिमा बृद्धि हुनुका साथै गण्डकी प्रदेश Carbon Neutral प्रदेशको रूपमा स्थापना हुन सक्ने ।

ग. गण्डकी प्रदेशमा पाइने मुख्य पाँच मिचाहा प्रजातीको अवस्था, वितरण तथा प्रभाव

१. उद्देश्यः

- ◆ गण्डकी प्रदेशमा बाह्य मिचाहा प्रजातीको विविधतालाई अभिलेखीकरण गर्ने र तिनीहरूको extent of occurrence र अनुभूत/सम्भावित प्रभावहरूको आधारमा मुख्य पाँच वटा बाह्य मिचाहा प्रजातीको प्राथमिकरण गर्ने ।
- ◆ प्राथमिकरण भएका मुख्य पाँच बाह्य मिचाहा प्रजातीको गण्डकी प्रदेशमा वितरण हुने वर्तमान र भविष्यको ढाँचा (Pattern) विश्लेषण गर्ने ।
- ◆ बाह्य मिचाहा प्रजातीको पर्यावरणीय र सामाजिक प्रभावहरू अभिलेखीकरण गर्ने ।
- ◆ स्थानीय समुदाय र सम्बन्धित सरोकारवालाहरूले बाह्य मिचाहा प्रजातीको व्यवस्थापन, नियन्त्रण र उन्मूलन गर्न विधिहरूको पहिचान गर्ने ।
- ◆ बाह्य मिचाहा प्रजातीलाई रोकथाम र नियन्त्रण गर्ने उपायहरू सुझाव गर्ने ।

२ अध्ययन क्षेत्रः गण्डकी प्रदेशको ११ जिल्ला

३. परामर्श दाताः श्री स्मार्ट प्रा.लि., काठमाडौं ।

४. मुख्य नतिजा/उपलब्धिः

- ◆ गण्डकी प्रदेशको विभिन्न बासस्थानहरूमा २५ वटा बाह्य मिचाहा प्रजातीले आक्रमण/ invade गरेको पत्ता लागेको जुन नेपालमा रिपोर्ट गरिएका बाह्य मिचाहा प्रजाती मध्ये ८०% बढी रहेको ।
- ◆ नेपालमा रहेका ६ वटा विश्वव्यापी रूपमा हानिकारक बाह्य मिचाहा प्रजाती मध्ये पाँच वटा प्रजाती (सेतो बनमारा, वनफाँडा, इपिल इपिल, लहरे बनमारा र जलकुम्भी) ले गण्डकी प्रदेशको विभिन्न इकोसिस्टममा आक्रमण गरिरहेको देखिएको ।
- ◆ बाह्य मिचाहा प्रजातीको संख्या प्रत्येक जिल्लामा ३ (मुस्ताङ) देखि २३ (कास्की) रहेको देखिएको जसमा कास्की, नवलपुर, तनहुँ र गोरखा जिल्लामा १५ बढी प्रजाती भएको देखिएको ।
- ◆ कालो वनमारा, कालो कुरो र चित्लांगे सबै जिल्लामा देखिएको छ भने थाकल चाहि नवलपुर जिल्लामा मात्रै देखिएको ।
- ◆ फिल्डका फ्लटहरूमा सबै भन्दा बढी निलो गन्धे पछि कालो कुरो, कालो वनमारा, सेतो वनमारा र पाती भार देखिएको ।
- ◆ गण्डकी प्रदेशको मुख्य ६ वटा बाह्य मिचाहा प्रजातीहरू निलो गन्धे, कालो वनमारा, सेतो वनमारा, लहरे वनमारा, पाती भार र बनफाँडा रहेकोमा निलो गन्धे, कालो वनमारा, सेतो वनमारा, पाती भार हाल

व्यापक फैलिएको छ भने लहरे वनमारा र बनफाँडा सिमित वितरण रहेको देखिएको ।

- ◆ हालको मौसममा गण्डकी प्रदेशको कूल क्षेत्रफलको ७% (जलकुम्भी) देखि ३६% (कालो वनमारा) जलवायुका हिसाबले उपयुक्त क्षेत्रहरू अनुमान गरिएको ।
- ◆ भविष्यमा (२०५०) सबै प्रजातीहरूको जलवायु अनुकूलन क्षेत्रहरू बढ्ने अनुमान गरिएको ।
- ◆ बाह्य मिचाहा प्रजातीले खेतबारीमा भारपातको समस्या बढाएको, अन्य उपयोगी प्रजातीलाई दबाएको र पुनरुत्पादनमा कमी ल्याएको भनी स्थानीय समुदायहरूसंगको छलफल र प्रत्यक्ष अवलोकनबाट थाहा भएको ।
- ◆ केही बाह्य मिचाहा प्रजातीलाई स्थानीयले कम्पोष्टीङ सामाग्री, पशु दाना, जडिबुटी औषधी र तरकारी रूपमा प्रयोग गरेको ।
- ◆ सामान्यतः स्थानीय समुदायले बाह्य मिचाहा प्रजातीलाई उखेल्ले र गाडने, बायोमासलाई कम्पोष्टीङ, गाडने र जडिबुटिको रूपमा प्रयोग गरी व्यवस्थापन गर्ने ।
- ◆ प्रजाती, आक्रमणको अवस्था, आक्रमणको मार्ग र बासस्थानको आधारमा विभिन्न व्यवस्थापन विकल्पहरू पहिचान गरिएको ।
- ◆ नेपालको अन्य क्षेत्रहरूमा फैलिई सकेको तर गण्डकी प्रदेशमा हाल सम्म नदेखिएका प्रजातीहरूलाई (*Sphagneticola trilobata*, *Mimosa diplitricha*, *Myriophyllum aqauticum*, *Tithonia deiversifolia* and *Erigeron karvinskianus*) रोकथाम गर्ने ।
- ◆ आक्रमण अवस्थामा रहेका जल कुम्भी, वनफाँडा, पाती भार प्रजातीको थप फैलावट रोक्नका लागि तिनीहरूको satellite population लाई समयमै उन्मूलन गर्ने ।
- ◆ रामसार साइट लगायतका अन्य सिमसार क्षेत्रबाट जलकुम्भी र कुम्भिकालाई उन्मूलन गर्ने ।
- ◆ Ornamental/Home गार्डेनमा जलकुम्भी, कुम्भिका र वनफाँडा प्रजातीलाई खेती गर्न प्रतिबन्ध गर्ने ।
- ◆ अन्य प्रजातीहरूलाई न्यूनतम क्षति सहित लक्षित बाह्य मिचाहा प्रजातीहरूलाई selectively हटाउने ।
- ◆ थप बाह्य मिचाहा प्रजातीहरूको आगमन, हाल स्थापित प्रजातीहरूको नयाँ स्थानमा विस्तार र जलवायु परिवर्तनका कारण जलवायु अनुकूलन

क्षेत्रहरूमा बृद्धि हुनाले भविष्यमा बाह्य मिचाहा प्रजातीको समस्या भविष्यमा अझ बढ्ने देखिने ।

- ◆ स्थानीय समुदायले स्थानीय स्तरमा बाह्य मिचाहा प्रजातीहरूको व्यवस्थापन गर्न खोजे पनि आवश्यक ज्ञान र प्राविधिक सहयोगको अभावमा ती प्रभावकारी नभएको ।
- ◆ बाह्य मिचाहा प्रजाती व्यवस्थापन गतिविधिलाई निर्देशन र समन्वय गर्न राष्ट्रिय र प्रादेशिक स्तरमा औपचारिक र dedicated सरकारी रणनीति र संस्थाको अभाव रहेको ।
- ◆ Data gaps भए पनि यस अध्ययनद्वारा पहिचान गरी प्राथमिकता दिइएका प्रजातीलाई लक्षित गरी रोकथाम र नियन्त्रण कार्यक्रम सुरु गर्न पर्याप्त रहेको ।
- ◆ गण्डकी प्रदेशमा केही प्रजातीलाई समयमै रोकथाम, नियन्त्रण र उन्मूलन गर्न नसकेमा समयसंगै त्यस्ता अवसरहरू गुम्न सक्ने ।
- ◆ यस अनुसन्धान प्रतिवेदनमा पहिचान भएका व्यवस्थापन विकल्पहरूको समयमै कार्यान्वयन गर्न सकेमा स्थानीय समुदायहरूलाई मात्रै नभई जैविक विविधता संरक्षण र दिगो विकासको राष्ट्रिय र विश्वव्यापी लक्ष्यहरू पूरा गर्न सहयोग गर्ने ।

घ. टुसा खेती तथा प्रवर्द्धन

१. उद्देश्य:

- ◆ अध्ययन क्षेत्रमा टुसा उत्पादन (कलम्पबाट पुनरुत्पादन) लाई असर गर्ने कारकहरू पहिचान गर्ने ।
- ◆ अध्ययन क्षेत्रमा टुसा सङ्कलन र प्रवर्द्धनप्रति जनताको मनोवृत्ति र गतिविधिको मूल्याङ्कन गर्ने ।

२. अध्ययन क्षेत्र: कास्की जिल्ला, माछापुच्छ्रे गाउँपालिकाको वडा नं २ र ९

३. अध्ययन कर्ता: स.अ.अ. मञ्जु के.सी

४. मुख्य नतिजा/उपलब्धि:

- ◆ अध्ययन क्षेत्रमा सामान्यतः चार किसिमका निगालो प्रजातीको टुसा (तिते, घोडे, मालिङ्गो, जरबुटे) खानाको लागि स्थानीयले प्रयोग गर्ने ।
- ◆ अध्ययन क्षेत्रमा यी मध्ये मालिङ्गो व्यापक रूपमा फैलिएको र प्रशस्त मात्रामा उपलब्ध हुने देखिएको छ भने त्यसपछि तिते र घोडे पाइने देखिएको ।
- ◆ अध्ययन क्षेत्रमा यी प्रजातीको समुन्द्र सतहबाट २४५१ मि. औसत उचाइ

र २९ डिग्री औसत slope भित्र वितरण भएको देखिएको ।

- ◆ अध्ययन क्षेत्रमा टुसा उत्पादनको लागि क्षेत्रको समुन्द्र सतह देखिको उचाइ, माटोको प्रकार, उपलब्ध सार्वजनिक जग्गा र स्थानीयहरूको खेती गर्ने इच्छाले समर्थन गरेको देखिन्छ ।
- ◆ अध्ययन क्षेत्रमा निगालोको वासस्थान वन डढेलो, वन्यजन्तुको आक्रमण, गाईवस्तु तथा वन्यजन्तुको चरिचरन, अवैध टुसा सङ्कलन जस्ता कारणबाट जोखिममा रहेको ।
- ◆ धेरै जस्तो स्थानीयहरूले टुसा उपयोग गर्ने हुँदा निगालोको खेतीको लागि सकारात्मक रहेको देखिएको ।
- ◆ स्थानीयलाई सचेतनाका साथै incentives दिन सके स्थानीय जनताको आयस्रोत र दिगो जीविकोपार्जनमा वृद्धि गर्न सकिने ।
- ◆ स्थानीय जनता र किसानलाई टुसा खेति र प्रवर्द्धन, harvesting, value chain mechanism का बारेमा तालिम र सचेतना कार्यक्रम थप दिन आवश्यक देखिएको ।
- ◆ टुसा संकलनका लागि तोकिएको महिना र समयमा टुसा संकलन गतिविधिलाई कडाईका साथ अनुगमन गर्नुपर्ने ।
- ◆ अध्ययन क्षेत्रमा बाँस र अन्य वनस्पतिको spatial and temporal scale मा overexploitation को सम्भावना पहिचान गर्न थप अनुसन्धान आवश्यक रहेको ।

ड. गण्डकी प्रदेश भित्र हुने वन पैदावरको माग र आपूर्ति

१. उद्देश्य:

- ◆ वन पैदावरको वर्तमान र भविष्यको सम्भावित माग अनुमान गर्न ।
- ◆ वन पैदावरको वर्तमान र भविष्यको सम्भावित आपूर्ति अनुमान गर्न ।
- ◆ वन पैदावरको उत्पादन र उपभोगको प्रवृत्तिको विश्लेषण गर्न ।
- ◆ गण्डकी प्रदेशको वनबाट काठ र दाउराको वार्षिक उत्पादन अनुमान गर्न ।
- ◆ वन पैदावरको माग र आपूर्तिको समस्याहरू अन्वेषण गर्न ।

२. अध्ययन क्षेत्र: गण्डकी प्रदेशको ११ जिल्ला

३. अध्ययन कर्ता: स.अ.अ. मञ्जु के.सी र रेन्जर चुडला शेर्पा ।

४. मुख्य नतिजा/उपलब्धि:

- ◆ वन पैदावरको वर्तमान माग विश्लेषण गर्दा आ.व. २०७५/७६ मा काठको औसत माग १५८३८३ ($\pm$ ८६८९७.५) क्यू. फि. रहेको जुन आ.व. २०७७/७८

मा घटेर १२२,०४९.५ (± ८१९४८.१) क्यू. फि. पुगेको छ भने दाउराको औसत माग १७६.६ (± २९६.९) चट्टा रहेको जुन आ.व. २०७७/७८ मा घटेर १२५.३ (± १६४.६) पुगेको देखिन्छ ।

- ◆ आगामी ५, १० र २० वर्षमा काठको माग क्रमशः ५५७,७००.४३ क्यू. फि., २९०,३७२.२६ क्यू. फि. र ७८,७१६.०७ क्यू. फि. हुनेछ भने दाउराको माग ४५२.५२ चट्टा, १९३.६० चट्टा र ३५.४४ चट्टा हुने अध्ययनले देखाएको ।
- ◆ काठ र दाउराको औसत माग (आ.व. २०७५/७६ देखि २०७७/७८ सम्म) पछिल्लो तीन वर्षमा घट्दै गएको देखिएको छ भने अध्ययनले आगामी ५, १० र २० वर्षमा काठ र दाउराको सम्भावित माग घट्ने प्रवृत्ति देखाएको ।
- ◆ सबैभन्दा बढी काठ र दाउराको माग नवलपुर र सबैभन्दा कम मनाङ जिल्लामा रहेको देखिएको छ । अध्ययनले पछिल्लो तीन आर्थिक वर्षमा नवलपुर जिल्लाले सबैभन्दा बढी काठ र दाउराको आपूर्ति गरेको छ भने मनाङ जिल्लाले सबै भन्दा कम काठ र दाउराको आपूर्ति गरेको ।
- ◆ वन पैदावरको वर्तमान अवस्थाको आपूर्ति विश्लेषण गर्दा औसतमा सबै भन्दा बढी दाउराको आपूर्ति सामुदियक वनबाट भएको र त्यसपछि निजी वन र अन्य वनबाट भएको ।
- ◆ हालको आपूर्ति दर यथावत रहेमा काठ र दाउराको आपूर्ति घट्नेछ। आगामी ५ वर्षमा जिल्लाहरूमा तनहुँले सबैभन्दा बढी काठ र स्याङ्जाले सबैभन्दा बढी दाउरा आपूर्ति गर्ने projection ले देखाएको ।
- ◆ विगत तीन वर्षको तथ्याङ्कको आधारमा प्रदेशस्तरमा काठ र दाउराको उत्पादन र उपभोगको प्रवृत्ति घट्ने देखिएको जहाँ कोभिड-१९ ले यी वर्षहरूमा वन पैदावरको आपूर्तिमा प्रतिबन्ध लगाएकोले पनि यसलाई सबै वर्षको लागि सामान्यीकरण गर्न नमिल्ने ।
- ◆ काठ र दाउराको खपत र उत्पादन दुबैको linear trend ले आगामी वर्षहरूमा गिरावट हुने देखाएको ।
- ◆ काठ काट्ने देखि ओसार पसारमा हुने भन्फटिलो र लामो कानुनी प्रक्रिया, सामुदायिक वनबाट कटान आदेश लिन डि.व.का. सम्म नआउने हुदाँ data अधुरो हुने, साल कटानमा लगाइएको प्रतिबन्धले सालको आपूर्तिमा कमी भएको जसकारण काठको बजार मूल्य बढी भएको ।
- ◆ त्यसैतै पहाडी क्षेत्रमा अप्ट्यारो भू भागले बढी हुने उच्च harvesting cost, तराई क्षेत्रमा अवैध संकलन र बिक्री जस्ता समस्या दाउरा उत्पादन र आपूर्तिमा देखिएको ।

४. सम्पादित विभिन्न तालिमहरूको विवरण

४.१ आ.व. २०७८।०७५ को संचालित तालिमको प्रगति विश्लेषण :

आ.व. २०७८।०७९ मा यस केन्द्रमा ६ वटा तालिमका लागि रु. ४६,००,०००। (अक्षरूपी: छयालिस लाख) विनियोजन भएकोमा सबै तालिम सम्पन्न भएको थियो । तालिममा गण्डकी प्रदेशमा अवस्थित २२ वटा कार्यालयमा कार्यारत ११० जना कर्मचारिहरू प्रत्यक्ष रूपमा लावान्भित भएका थिए । जस मध्ये अधिकृतस्तर ४९ जना, सहायकस्तर १९ जना, फरेष्टर ११ जना, सिनियर गेमस्काउट ३ जना, वन रक्षक १९ जना, गेमस्काउट ६ जना र स.व.र./ जमदार ३ जना थिए ।

तालिममा सबै भन्दा बढी डिभिजन वन कार्यालय कास्कीबाट (१५ जना) सहभागी भएको थिए । ९३ जना प्रदेशका र १७ जना संघका कर्मचारीहरू तालिममा सहभागी भएका थिए । १०७ जना नेपाल वन र ३ जना ईन्जिनियरिङ सेवाका कर्मचारीहरू तालिममा सहभागी भएका थिए । १०७ जना नेपाल वन समूहका कर्मचारी मध्ये ८१ जना जनरल फरेष्ट्री, ११ जना स्वायल एण्ड वाटरसेड, ३ जना रिसर्च, १२ जना वाईल्ड लाईफ समूहका कर्मचारीहरू रहेका थिए ।

यस आ.व.मा सम्पन्न तालिमहरूमा, सहभागीहरूको उपस्थितिलाई लैङ्गिक आधारमा विश्लेषण गर्दा, पुरुष ८२ जना र महिला २८ जना उपस्थित भएका थिए । आ.व. २०७८/०७९ को वार्षिक वित्तिय प्रगति ९३।०४ प्रतिशत र वार्षिक भौतिक प्रगति १००।०० प्रतिशत रहेको थियो ।

४.२ कार्यालय र तालिमका आधारमा सहभागी विवरण तथा विश्लेषण :

क्र. सं.	कार्यालय	तालिम						
		आर प्रोमिड	जि.ई.ई	जि.आइ.एस	सेवाकालिन	वलयजन्तु	डिजाईन लागत	जम्मा
१	व.वा.भू.सं.मा, पोखरा	२	२	१	०	०	२	७
२	वन निर्देशनालय, पोखरा	२	२	०	०	०	२	६
३	डि.व.का., स्याङजा	१	०	१	२	०	०	४
४	डि.व.का., मनाङ	०	१	०	१	०	०	२
५	डि.व.का., कास्की	२	१	१	४	५	२	१५
६	डि.व.का., पर्वत	२	१	१	२	२	१	९

७	डि.व.का., मुस्ताड	१	१	१	०	०	१	४
८	डि.व.का., लमजुड	०	१	१	०	१	१	४
९	डि.व.का., बागलुड	०	०	१	२	२	०	५
१०	डि.व.का., तनहुँ	१	०	१	३	२	१	८
११	डि.व.का., गोरखा	०	१	०	२	१	०	४
१२	डि.व.का., म्याग्दी	१	०	१	१	०	०	३
१३	डि.व.का., नवलपुर	१	१	०	२	१	०	५
१४	ताल संरक्षण तथा विकास प्राधिकरण, पोखरा	१	०	१	०	०	०	२
१५	भु.ज.व्य.का., पर्वत	१	१	१	०	०	१	४
१६	भु.ज.व्य.का., तनहु	१	१	१	०	०	२	५
१७	बृ.ज.व्य.का., पोखरा	१	०	०	०	०	१	२
१८	व.वि.प्र.भ.के., पोखरा	१	१	१	०	०	०	३
१९	व.अ.प्र.के., पोखरा	१	१	१	०	०	१	४
२०	अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र सम्पर्क कार्यालय, पोखरा	१	०	०	१	०	१	३
२१	अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र आयोजना, पोखरा	०	१	०	०	०	२	३
२२	ढोरपाटन शिकार आरक्ष, बागलुड	०	०	०	४	४	०	८
	जम्मा	२०	१६	१४	२४	१८	१८	११०

नोटः

व.वा.भू.सं. मन्त्रालय = वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश, पोखरा

डि.व.का = डिभिजन वन कार्यालय

बृ.ज.व्य.के. = बृहत जलाधार व्यवस्थापन केन्द्र, पोखरा

भू.ज.व्य.का = भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय

व.वि.प्र.भ.के. = वन विउ प्रयोगशाला तथा भण्डारण केन्द्र, पोखरा

ता. सं. वि. प्रा. = ताल संरक्षण तथा विकास प्राधिकरण, गण्डकी प्रदेश, पोखरा

अ. सं. क्षे., स. का. = अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र, सम्पर्क कार्यालय, पोखरा

अनुसुचीहरू

अनुसुची १ : आ.व. ०७८।०५ मा संचालित तालिम र सहभागिहरूको विवरण

कार्यक्रमको नाम : तथ्याङ्क व्यवस्थापन, विश्लेषण र मोडलिङ सम्बन्धि आर प्रो ग्रामिङ तालिम

कार्यक्रम संयोजक : स.ता.अ. राजेश पौडेल

मिति : २०७८।०६।१० देखि २०७८।०६।१५ सम्म

सहभागि संख्या : २० जना,

महिला/पुरुष : ५/१५

सहभागीहरू

सि.नं	नाम, थर	पद	कार्यालयको नाम
१	सागर खनाल	स.व.अ.	डि.व.का., पर्वत
२	रवि आनन्द गोपाली	स.व.अ.	डि.व.का., पर्वत
३	मनिका राना भाट	सव ईन्जिनियर	ता. सं. वि. प्रा., पोखरा
४	हरि कुमार श्रेष्ठ	अधिकृत	डि.व.का., तनहुँ
५	नारायण श्रेष्ठ	अधिकृत	डि.व.का., मूस्ताङ
६	विकास थापा	ईन्जिनियर	भू तथा ज.व्य.का, पर्वत
७	खड्क कुमारी सिलवाल	रेन्जर	व.बि.प्र.भ.केन्द्र
८	प्रवीण पौडेल	स.भू.सं.अ.	भू तथा ज.व्य.का, तनहुँ
९	तिलक बहादुर थापा	स.व.अ.	वन निर्देशनालय, पोखरा
१०	सन्तोष खनाल	स.व.अ.	डि.व.का., म्याग्दी
११	हेमलाल न्यौपाने	स.व.अ.	डि.व.का., स्याङ्जा
१२	राम बहादुर वि.क.	स.व.अ.	डि.व.का., कास्की
१३	लिला कुमारी थापा	अधिकृत	डि.व.का., कास्की
१४	मनिष आचार्य	भू.सं.स.	बृ.ज.व्य.केन्द्र
१५	चन्द्रमा खड्का	रेन्जर	व.वा.भू.सं. मन्त्रालय
१६	दिपेन्द्र क्षेत्री	रेन्जर	वन निर्देशनालय, पोखरा
१७	अमृत शर्मा	संरक्षण अधिकृत	अ. सं. क्षे., स. का. पोखरा
१८	गुञ्जन गहतराज	स.व.अ.	व.वा.भू.सं. मन्त्रालय
१९	शिशिर लम्साल	स.व.अ.	डि.व.का. नवलपुर
२०	चुडला शेर्पा	रेन्जर	वन अ.प्र.के., पोखरा

कार्यक्रमको नाम : दूर संवेदन तथा भौगोलिक सुचना प्रणाली तालिम

कार्यक्रम संयोजक : अधिकृत अंशु ढकाल

मिति : २०७८/०७/०८ देखि २०७८/०७/१७ सम्म

सहभागि संख्या : १४ जना

महिला/पुरुष : ३/११

सहभागिहरू

सि.नं	नाम, थर	पद	कार्यालयको नाम
१	काशिराज पण्डित	अधिकृत	डिभिजन वन कार्यालय, तनहुँ
२	चन्द्र प्रकाश सेडाई	भु.सं.अ.	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय,तनहुँ
३	राजकुमार श्रेष्ठ	स.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय, लमजुङ
४	पूर्ण प्रसाद भारती	स.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय, पर्वत
५	नवराज बराल	स.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय, स्याङ्जा
६	सन्तोष खनाल	स.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय, म्याग्दी
७	रूक्मागत सुवेदी	स.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय, मुस्ताङ
८	सन्दीप पौडेल	स.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय,बागलुङ
९	विवेक तामाङ	भु.स.स.	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय, पर्वत
१०	राम ब. वि.क.	स.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय,कास्की
११	कृपा पोखरेल	रेन्जर	ताल संरक्षण तथा विकास प्राधिकरण, पोखरा
१२	भल्का कुमारी विश्वकर्मा	अधिकृत	वन वातावरा तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय, पोखरा
१३	राजेश पोखरेल	रेन्जर	वन विउ प्रयोगशाला तथा भण्डारण केन्द्र, पोखरा
१४	चुडला शेर्पा	रेन्जर	वन अ.प्र.के., पोखरा

कार्यक्रमको नाम : सेवाकालिन तालिम

कार्यक्रम संयोजक : स.ता.अ. राजेश पौडेल

मिति : २०७८।०८।१३ देखि २०७८।०८।१५ सम्म

सहभागि संख्या : २४ जना

महिला/पुरुष : ८/१६

सहभागिहरू

सि.नं	नाम, थर	पद	कार्यालयको नाम
१	धर्म बहादुर ओली	फरेष्टर	डि.व.का., नवलपुर
२	सुजन जलारी	फरेष्टर	डि.व.का., स्याङजा
३	तारा बस्नेत	फरेष्टर	डि.व.का., नवलपुर
४	गुना कुमारी शर्मा रिजाल	फरेष्टर	डि.व.का., पर्वत
५	खुमराज थापा मगर	फरेष्टर	डि.व.का., तनहुँ
६	सिता कुमारी चन्द	सि.गेमस्काउट	अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र, सं.का.,पोखरा
७	मदन मोहन आचार्य	फरेष्टर	डि.व.का., कास्की
८	कल्पना शर्मा	फरेष्टर	डि.व.का., कास्की
९	नरेश पौडेल	फरेष्टर	डि.व.का., कास्की
१०	गीता बुढा मगर	वन रक्षक	डि.व.का., बागलुङ
११	पतिंक घर्ति मगर	वन रक्षक	डि.व.का., बागलुङ
१२	अंकु गर्वुजा	वन रक्षक	डि.व.का., पर्वत
१३	कुमार भण्डारी	वन रक्षक	डि.व.का. मनाङ
१४	अम्बिका शर्मा	वन रक्षक	डि.व.का, गौरखा
१५	छक्क बहादुर थापा	वन रक्षक	डि.व.का., स्याङजा
१६	दिपा तिवारी	वन रक्षक	डि.व.का, कास्की
१७	हम बहादुर तिलिजा	वन रक्षक	डि.व.का., म्याग्दी
१८	राजु ढकाल	वन रक्षक	डि.व.का., तनहुँ
१९	भिम बहादुर घर्ती	वन रक्षक	डि.व.का., तनहुँ
२०	एकराज अंगाई	वन रक्षक	डि.व.का., गोरखा
२१	नारायण रेग्मी	गेमस्काउट	ढोरपाटन शि.आ., बागलुङ
२२	लालचन्द्र थापा मगर	गेमस्काउट	ढोरपाटन शि.आ., बागलुङ
२३	गोविन्द रेग्मी	गेमस्काउट	ढोरपाटन शि.आ., बागलुङ
२४	प्रमोद कुमार पोखेल	गेमस्काउट	ढोरपाटन शि.आ., बागलुङ

कार्यक्रमको नाम : वन तथा भू-उपयोग क्षेत्र विश्लेषण गर्ने गुगल अर्थ ईन्जिन तालिम

कार्यक्रम संयोजक : स.ता.अ. राजेश पौडेल

मिति : २०७८।११।१५ देखि २०७८।११।२३ सम्म

सहभागि संख्या : १६ जना

महिला/पुरुष : ५/११

सहभागिहरू

सि.नं	नाम, थर	पद	कार्यालयको नाम
१	चन्द्र प्रकाश सेडाई	भू संरक्षण अधिकृत	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय, तनहुँ
२	विवेक तामाङ	भू संरक्षण सहायक	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय, पर्वत
३	अमृत ज्ञवाली	अधिकृत छैठौँ	डिभिजन वन कार्यालय, नवलपुर
४	रामजी आचार्य	स. इन्जिनियर	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र आयोजना, ल्वाङ
५	बिमला लमसाल	स.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय, पर्वत
६	सफलता श्रेष्ठ	स.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय, कास्की
७	चन्द्रमा खड्का	रेञ्जर	वन, वातावरण तथा भू संरक्षण मन्त्रालय
८	चूडामणि बराल	स.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय, मनाङ
९	बालकुमार नेपाली	स.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय, गोरखा
१०	दिपेन्द्र क्षेत्री	रेञ्जर	वन निर्देशनालय, पोखरा
११	शिव परियार	स.व.अ.	वन निर्देशनालय, पोखरा
१२	सन्तोष खनाल	स.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय, लमजुङ
१३	नारायण श्रेष्ठ	अधिकृत छैठौँ	डिभिजन वन कार्यालय, मुस्ताङ
१४	निर्मला सिंह भण्डारी	स.व.अ.	वन वीउ प्रयोगशाला तथा भण्डारण केन्द्र, पोखरा
१५	शिव कुमार श्रेष्ठ	स.व.अ.	वन, वातावरण तथा भू संरक्षण मन्त्रालय
१६	मन्जु के.सी.	स.अ.अ.	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा

कार्यक्रमको नाम : वन्यजन्तु उद्धार तथा व्यवस्थापन तालिम

कार्यक्रम संयोजक : रेन्जर चुडला शेर्पा

मिति : २०७८।१२।०७ देखि २०७८।१२।१५ सम्म

सहभागि संख्या : १८ जना

महिला/पुरुष : १/१७

सहभागिहरू

सि.नं	नाम, थर	पद	कार्यालयको नाम
१	सरोज पौडेल	वन रक्षक	डिभिजन वन कार्यालय, पर्वत
२	राजु पौडेल	वन रक्षक	डिभिजन वन कार्यालय, पर्वत
३	ओम प्रकाश पौडेल	वन रक्षक	डिभिजन वन कार्यालय, तनहुँ
४	खुमराज थापा मगर	फरेष्टर	डिभिजन वन कार्यालय, तनहुँ
५	सचिन भट्टराई	वन रक्षक	डिभिजन वन कार्यालय, कास्की
६	दिननाथ अधिकारी	वन रक्षक	डिभिजन वन कार्यालय, कास्की
७	जगन्नाथ पौडेल	का.स.(रा.प.अनं. पाँचौ)	डिभिजन वन कार्यालय, कास्की
८	राम चन्द्र ढुङ्गाना	जमदार	डिभिजन वन कार्यालय, कास्की
९	तिलक राम क्षेत्री	जमदार	डिभिजन वन कार्यालय, कास्की
१०	सुमन शर्मा अर्याल	गेम स्काउट	ढोरपाटन शिकार आरक्ष कार्यालय, बागलुङ
११	बीर बहादुर थापा	सिनियर गेम स्काउट	
१२	बिमल चापागाई	गेम स्काउट	
१३	गोपाल पुन	सिनियर गेम स्काउट	
१४	दीपक बहादुर श्रीस थापा	फरेष्टर	डिभिजन वन कार्यालय, बागलुङ
१५	तारानाथ शर्मा	वन रक्षक	डिभिजन वन कार्यालय, बागलुङ
१६	अमृत वि.क.	वन रक्षक	डिभिजन वन कार्यालय, गोरखा
१७	प्रेमराज तिमिल्सिना	जमदार	डिभिजन वन कार्यालय, नवलपुर
१८	कविता घलान	फरेष्टर	डिभिजन वन कार्यालय, लमजुङ

कार्यक्रमको नाम : वन विकास निर्माण कार्यका लागि डिजाइन तथा लागत अनुमान तयार गर्ने तालिम

कार्यक्रम संयोजक : अधिकृत अंशु ढकाल

मिति : २०७६।०२।११ देखि २०७६।०२।१५ सम्म

सहभागि संख्या : १८ जना

महिला/पुरुष : ६/१२

सहभागिहरू

सि.नं	नाम, थर	पद	कार्यालयको नाम
१	महाप्रसाद ओझा	स.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय, तनहुँ
२	श्याम सुन्दर अधिकारी	ज.व्य.अ.	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय, तनहुँ
३	शंकर पुरी	स.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय, लमजुङ
४	निर्मला कुमारी फुलारा	स.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय, कास्की
५	राजेश पोख्रेल	अधिकृत	वन निर्देशनालय, पोखरा
६	लिला कुमारी थापा	अधिकृत	डिभिजन वन कार्यालय, कास्की
७	सिर्जना के.सी.	भू.सं.स.	वन वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय, पोखरा
८	सन्दिप पौडेल	स.व.अ.	
९	विवेक तामाङ	भू.सं.स.	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय, पर्वत
१०	दिपेन्द्र क्षेत्री	रेन्जर	वन निर्देशनालय, पोखरा
११	नारायण श्रेष्ठ	अधिकृत	डिभिजन वन कार्यालय, मुस्ताङ
१२	सृष्टि पुडासैनी	स.भु.सं.अ.	बृहत जलाधार व्यवस्थापन केन्द्र, कास्की
१३	बिमला लम्साल	स.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय, पर्वत
१४	लेखनाथ गौतम	सं.अ.	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र आयोजना, मनाङ
१५	दिपेन्द्र पोख्रेल	रेन्जर	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र सम्पर्क कार्यालय, पोखरा
१६	सुधा ढुंगाना	रेन्जर	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र सम्पर्क कार्यालय, पोखरा
१७	आशिष पोखरेल	ईन्जिनियर	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय, तनहुँ
१८	मञ्जु के.सी.	स.अ.अ.	व.अ.प्र.के., पोखरा

अनुसूची २ : प्रशिक्षकहरूको विवरण

तथ्याङ्क व्यवस्थापन, विश्लेषण र मोडलिङ सम्बन्धि आर प्रोग्रामिङ तालिम			
सि.नं	प्रशिक्षकको नाम	पद	कार्यालयको नाम
१	राजेश मल्ल	निर्देशक	वन अुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
२	राजेश पौडेल	स.ता.अ.	वन अुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
३	सरोज पन्थि	स.व.अ.	वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय, पोखरा
दूर सवेदन तथा भौगोलिक सुचना प्रणाली तालिम			
१	राजेश मल्ल	निर्देशक	वन अुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
२	राजेश पौडेल	स.ता.अ.	वन अुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
३	सरोज पन्थि	स.व.अ.	वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय, पोखरा
४	चन्द्र विलाश भुर्तेली	सि.ओ.ओ.	ओपिनियन रिसर्च एण्ड डेभलपमेन्ट प्रा.लि., काठमाण्डौ
वन तथा भु-उपयोग क्षेत्र विश्लेषण गर्ने गुगल अर्थ ईन्जिन तालिम			
१	राजेश मल्ल	निर्देशक	वन अुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
२	राजेश पौडेल	स.ता.अ.	वन अुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
३	उत्तम बाबु श्रेष्ठ	निर्देशक	Global Institute for Interdisciplinary Studies (GIIS), Kathmandu, Nepal
४	शिरिस महरजन	अनुसन्धान सहायक	
५	बिवेक राज श्रेष्ठ	अनुसन्धान सहायक	

वन विकास निर्माण कार्यका लागि डिजाइन तथा लागत अनुमान तयार गर्ने तालिम

१.	बद्रीराज ढुंगाना	सचिव	वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय, पोखरा
२	रामकाजी श्रेष्ठ	निर्देशक	वन निर्देशनालय, पोखरा
३	राजेश मल्ल	निर्देशक	वन अुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
४	राजेश पौडेल	स.ता.अ.	वन अुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
५	राम पराजुली	ईन्जिनियर	पूर्वाधार विकास निर्देशनालय, पोखरा
६	भलकमोहन ओम्हा	ईन्जिनियर	उर्जा, जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय, पोखरा
७	मोहनराज आचार्य	ईन्जिनियर	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, स्याङ्जा
८	योगेन्द्र बस्ताकोटी	ईन्जिनियर	सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना, बागलुङ
९	अनिल पोखरेल	ईन्जिनियर	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन, कास्की
१०	केदार बराल	डि.व.अ.	डिभिजन वन कार्यालय, कास्की

सेवाकालिन तालिम

१	राजेश मल्ल	निर्देशक	वन अुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
२	राजेश पौडेल	स.ता.अ.	वन अुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
३	अंशु ढकाल	अधिकृत	वन अुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
४	मञ्जु के.सी.	स.अ.अ.	वन अुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
५	श्रीकृष्ण पौडेल	उप सचिव	अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको का, पोखरा
६	रामकाजी श्रेष्ठ	उप सचिव	वन, वातावरण तथा भू संरक्षण मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश, पोखरा
७	घनेन्द्रबहादुर खनाल	उप सचिव	व.वा. तथा भू सं. मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश, पोखरा
८	अजय कार्की	उप सचिव	व.वा. तथा भू सं. मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश, पोखरा
९	ईन्द्रप्रसाद अधिकारी	ब.ज.सं. अ.	वन निर्देशनालय, पोखरा
१०	केदार बराल	डि. व. अ.	डिभिजन वन कार्यालय, कास्की
११	पूर्णेश्वर सुवेदी	डि. व. अ.	डिभिजन वन कार्यालय, लम्जुङ
१२	मोहनराज काफ्ले	डि. व. अ.	डिभिजन वन कार्यालय, नवलपुर
१३	नारायण आचार्य	निर्देशक	उद्योग वाणिज्य तथा उपभोक्ता हित संरक्षण निर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश
१४	केशवराज ढकाल	प्रदेश कोष नियन्त्रक	प्रदेश कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कास्की
१५	चन्द्रकान्त पौडेल	उप	पृथ्वी नारायण क्याम्पस, पोखरा
१६	सुमन भट्टराई	प्रध्यापक	वन विज्ञान अध्ययन संस्था, पोखरा
१७	सरोज पन्थी	स. व. अ.	व.वा. तथा भू सं. मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश, पोखरा
१८	कपिल ढुंगाना	स.भू.सं.अ.	व.वा. तथा भू सं. मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश, पोखरा

१९	तिलक थापा	स. व. अ.	वन निर्देशनालय, पोखरा
२०	रामबहादुर वि.क.	स. व. अ.	डिभिजन वन कार्यालय, कास्की
२१	कमल लम्साल	स. व. अ.	डिभिजन वन कार्यालय, कास्की
२२	निर्मलाकुमारी फुलारा	स. व. अ.	डिभिजन वन कार्यालय, कास्की
२३	अर्जुनप्रसाद सापकोटा	अधिकृत (वन)	डिभिजन वन कार्यालय, नवलपुर
२४	सन्तोष भट्टराई	संरक्षण अ.	NTNC, Sauraha
२५	विश्ववावु श्रेष्ठ	स. सं. अ.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज, सौरहा सेक्टर
२६	राजु घिमिरे	स. सं. अ.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज, कसरा
२७	सरोजमणी पौडेल	स. सं. अ.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज, कसरा
२८	गणेशप्रसाद तिवारी	स. सं. अ.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज, कसरा
२९	सुनिता रानाभाट	Forestry specialist	Freelancer
३०	डोलराज पराजुली	शा. अ.	घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, कास्की
३१	भरतराज बराल		शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई, कास्की
३२	बिनोद सुवेदी	प्रहरी निरीक्षक	गण्डकी प्रदेश प्रहरी तालिम केन्द्र, पोखरा
वन्यजन्तु उद्धार तथा व्यवस्थापन तालिम			
१	राजेश मल्ल	निर्देशक	वन अुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
२	राजेश पौडेल	स.ता.अ.	वन अुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा
३	विश्व बाबु श्रेष्ठ	स.सं. अ.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज
४	बाबुराम लामिछाने	प्रमुख	राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष, सौराहा, चितवन
५	किरण राज रिजाल	पशु प्रा.	
६	डा. अमिर सडौला	पशु चिकित्सक	
७	आषिश गुरुङ	संरक्षक अधिकृत	
८	तिर्थ लामा	वन्यजन्तु प्राविधिक	राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष, सौराहा, चितवन
९	विष्णु लामा	वरिष्ठ वन्यजन्तु प्राविधिक	
१०	टिकाराम गिरी	चरा विज्ञ	Bird Life Nepal
११	चुडला शेर्पा	रेन्जर	वन अुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, पोखरा

अनुसूची ३ : वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रमा मौजुदा दरबन्दी अनुसार पदपूर्ति तथा रिक्त कर्मचारी विवरण

सि.नं	पद	दरबन्दी संख्या	पूर्ति संख्या	कै.
१	निर्देशक (रा.प.द्वि.प्रा., फ.रि.)	१	१	
२	सहायक तालिम अधिकृत (रा.प.तृ.प्रा., ज.फ.)	१	१	
३	सहायक अनुसन्धान अधिकृत (रा.प.तृ.प्रा., फ.रि.)	१	१	
४	रेञ्जर (रा.प.अनं.प्र.प्रा., ज.फ.)	१	१	
५	रेञ्जर (रा.प.अनं.प्र.प्रा. फ.रि.)	१	१	
६	लेखापाल (रा.प.अनं.प्र.)	१	१	
७	नायव सुब्बा (रा.प.अनं.प्र.)	१	१	
८	फ. गा. (श्रेणी विहीन)	१	—	रिक्त
९	हलुका सवारी चालक (श्रेणी विहीन)	१	१	करारमा
१०	कार्यालय सहयोगी (श्रेणी विहीन)	१	१	करारमा
	जम्मा	१०	९	

अनुसूची ४ : यस केन्द्रमा हाल कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण

सि. नं.	कर्मचारीको नाम	पद	तह/श्रेणी	संकेत नं.	कै.
१	श्री राजेश मल्ल	निर्देशक	दशौं	१८६७८४	
२	श्री राजेश पौडेल	स.ता.अ.	सातौं	२०१५२३	
३	श्री मन्जु के.सी.	स.अ.अ.	सातौं	२३३१७०	
४	श्री अंशु ढकाल	अधिकृत (वन)	छैटौं	२०३०५६	
५	श्री ज्योती गुरुङ	नायव सुब्बा	रा.प.अन.प्र	१९५६६७	
६	श्री गीता कुमारी शर्मा	लेखापाल	पाँचौं	१९५७०९	
७	श्री चुडला शेर्पा	रेन्जर	पाँचौं	२३१९२४	
८	श्री राजकुमार बनजारा	का.स.			करारमा
९	श्री उत्तम कुँवर	ह.स.चा			करारमा

अनुसूची ५ : आ.व. ०७८/०७५ को वार्षिक प्रगति विवरण

प्रदेश सरकार
वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय
वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र
गाण्डकी प्रदेश, पोखरा
प्रगति प्रतिवेदन

प्रतिवेदन अवधि: वार्षिक

१. आ.व. ०७८/०७५
२. मन्त्रालय: वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय
३. कार्यक्रम शिर्षक: प्रदेश सरकार
४. कार्यालयको नाम: वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र
५. स्थान: गाण्डकी प्रदेश, पोखरा
६. कार्यक्रम १ आयोजनाको नाम: वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय
७. कार्यालय प्रमुखको नाम: राजेश मस्ल

८. बजेट नं.: २००२००३
९. यस वर्षको बजेट: २१८.९९
१०. श्रोत: प्रदेश सरकार
११. आयोजना सुरु हुने मिति: २०७८/०४/०१
१२. आयोजना पूरा हुने मिति: २०७९/०३/३१

बजेट लाखमा

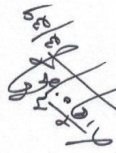
क्र.सं.	क्रियाकलाप	खर्च शून्यिक	इकाई	वार्षिक कार्य लक्ष्य			वार्षिक वित्तीय प्रगति		
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट
१	अ) भूविगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू	३	४	५	६	७	८	९	१०
१	अ) भूविगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू	३११६१	पेटक	१	०.३४	४५.०	१	०.३०	३९.९१
२	अभियन्ता/कार्यालय समेत तथा निगम इल अपरेट	३११२२	पेटक	१	०.०२	२.५	१	०.०२	२.५०
३	मैशिनरी तथा औजार	३१११५	पेटक	१	०.०३	४.०	०	०.०३	४.००
३	फर्निचर तथा फिक्चर्स			३	०.३९	५१.५०	२	०.३५	४६.५१
१	अ) बाहु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू	२२५२२	पेटक	१	०.०२	३.००	१	०.०२	२.५१
१	दुसा खोती तथा प्रवेदन समन्वयी अध्ययन अनुसन्धान			१	०.०२	३.००	१	०.०२	२.५४
२	गाण्डकी प्रदेश निब हुने वन उत्पादनको नाम र अनुषंगी अद्ययन अनुसन्धान	२२५२२	पेटक	१	०.०२	३.००	१	०.०२	२.५४
३	मानव संसाधन अनुसन्धान	२२५३२	पेटक	१	०.०४	५.००	१	०.०३	४.३८
४	गाण्डकी प्रदेशमा पाइने मुख्य पाँच मिवाना प्रजातीहरूको अवरुध, वितरण तथा प्रभावकारि अध्ययन अनुसन्धान	२२५२२	पेटक	१	०.०५	१०.००	१	०.०५	९.५५
५	गाण्डकी प्रदेशमा अवस्थित हुने जम्मा कार्बन उत्सर्जन तथा संचितकर्णको अनुसन्धान	२२५३२	पेटक	१	०.०५	१०.००	१	०.०५	९.८९
६	प्रकार प्रसारण सामग्री उत्पादन वितरण	२२५३२	पेटक	१	०.०२	३.००	१	०.०२	३.००
७	केन्द्रिय तालिम व्यवस्थापन तथा अध्ययन अनुसन्धानका लागि कर्मचारीहरूलाई फिन्डिग निगर खर्च			१	०.०१	१.५०	१	०.०१	१.३५

११/३१/०७९
रा
११/३१/०७९

८	वन विकास निर्माण कार्यका लागि डिजाईन तथा लागत अनुमानार गर्ने तालिम	२२५.२२	पटक	१	०.०४	६.००	१	०.०४	४.४६
९	वन तथा भुउपयोग क्षेत्र विश्लेषण गर्ने गुगल अर्थ इन्जिन तालिम	२२५.२२	पटक	१	०.०४	६.००	१	०.०४	४.४०
१०	वन्यजन्तु उद्धार तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम	२२५.२२	पटक	१	०.०४	६.००	१	०.०४	४.९६
११	सेवाकालीन तालिम	२२५.२२	पटक	१	०.१२	१६.००	१	०.१२	१४.८३
१२	तथ्यांक व्यवस्थापन, विश्लेषण, र मोडलिङ सम्बन्धि आर प्रोग्रामिङ तालिम	२२५.२२	पटक	१	०.०४	६.००	१	०.०४	४.४०
१३	दुर संवेदन तथा भौगोलिक सूचना प्रणाली तालिम	२२५.२२	पटक	१	०.०४	६.००	१	०.०४	४.४१
१४	वार्षिक प्रगति पुस्तिका प्रकाशन	२२५.२२	पटक	१	०.००	०.४०	१	०.००	०.४०
	ख चालू तर्फको खर्च जम्मा			१४	०.६१	८२.००	७	१	७७.८०
	कार्यक्रमको कुल जम्मा			१७	१	१३३.४०	९	१	१२४.२१
	कार्यक्रम बाहेक अन्य सम्पूर्ण प्रशासनिक खर्च एकमुष्ट तलब, भत्ता, कार्यालय संचालन, मर्मत आदी			१		८४.४९०	१		७७.३११
	कुल जम्मा					२१८.९९	१०.००		२०१.५२

कार्यक्रम तर्फ मात्र

पूजीगत तर्फ वार्षिक वित्तिय प्रगति: ९०.१० प्रतिशत	वार्षिक वित्तिय प्रगति: ९४.८८ प्रतिशत	वार्षिक वित्तिय प्रगति: ९३.०४ प्रतिशत	चालु + पूजीगत
पूजीगत तर्फ वार्षिक भौतिक प्रगति: १०० प्रतिशत	चालुगत तर्फ वार्षिक भौतिक प्रगति: १०० प्रतिशत	वार्षिक भौतिक प्रगति: १००.०० प्रतिशत	

राजेश मल्ल

तयार गर्ने
राजेश पौडेल
सहायक तालिम अधिकृत

कार्यक्रम + प्रशासनिक खर्च समेत

वार्षिक वित्तिय प्रगति: ९२.०२ प्रतिशत	वार्षिक वित्तिय प्रगति: ९३.०४ प्रतिशत
वार्षिक भौतिक प्रगति: १००.०० प्रतिशत	वार्षिक भौतिक प्रगति: १००.०० प्रतिशत

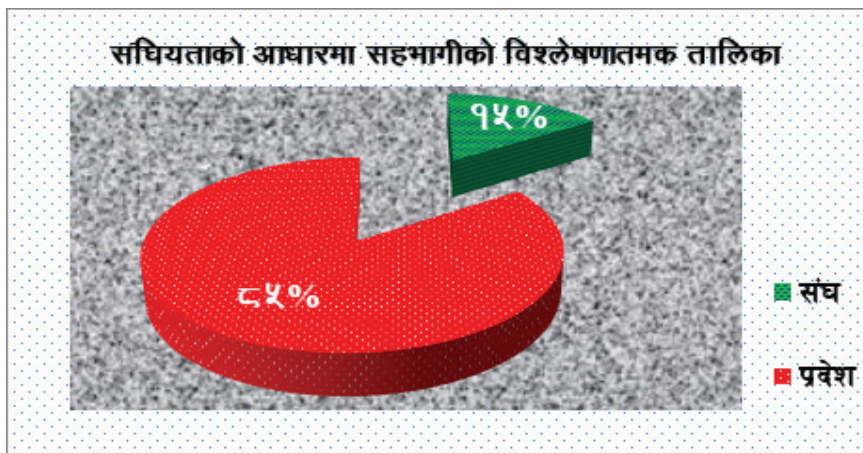
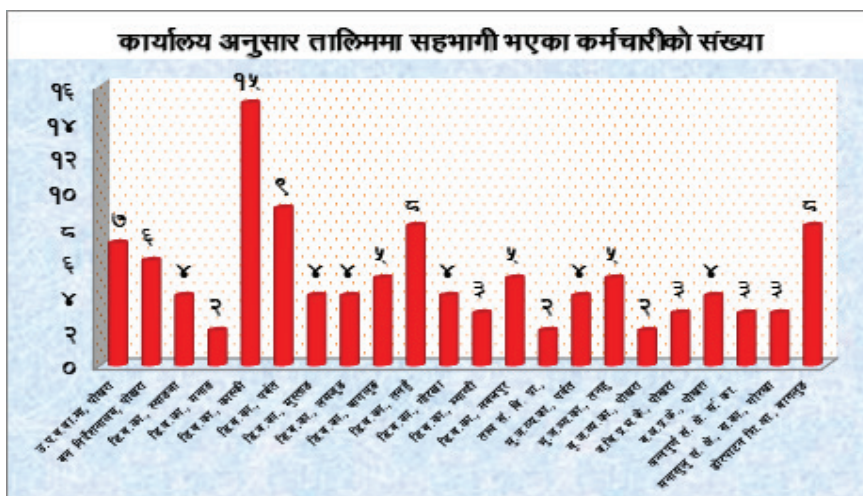

राजेश मल्ल

स्विकृत गर्ने
राजेश मल्ल
निदेशक

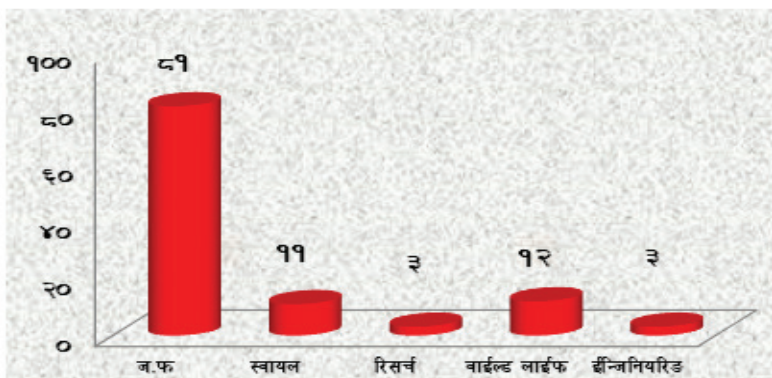

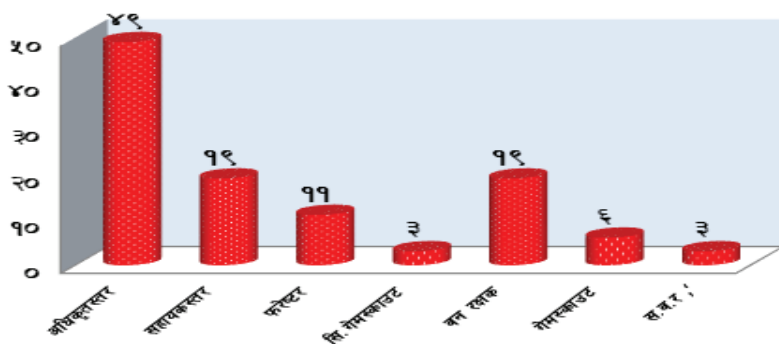
अनुसूची ६ : तालिममा सहभागीहरूको चित्रात्मक विवरण

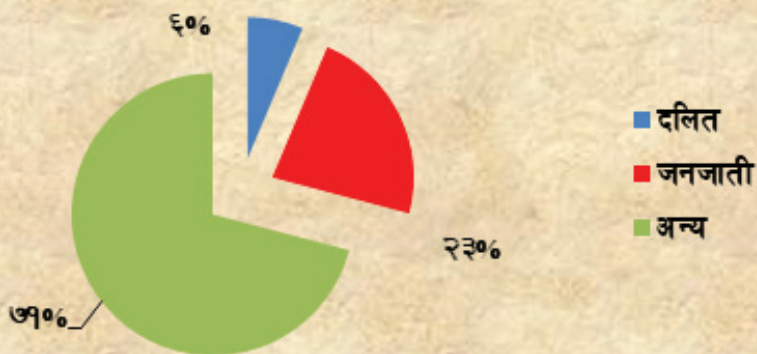
सेवा/समूहको आधारमा सहभागीको विश्लेषणात्मक तालिका

तह/पदको आधारमा सहभागीको विश्लेषणात्मक तालिका

जातीय आधारमा सहभागीको विश्लेषणात्मक तालिका

अनुसूची ७ : आ.व. ०७८।०७५ मा संचालित तालिमका केही भलकहरू

टुसा खेती तथा प्रवर्द्धन सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान कार्यको तथ्याङ्क संकलन गर्दाको तस्विर ।

गण्डकी प्रदेशमा अवस्थित हुने जम्मा कार्वन उत्सर्जन तथा संचितिकरणको आंकलन सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धानको प्रस्तुतीकरण तथा छलफल कार्यक्रम ।

गण्डकी प्रदेशमा पाइने मुख्य पाँच मिचाहा प्रजातीहरूको अवस्था, वितरण तथा प्रभावबारे अध्ययन अनुसन्धानको तथ्याङ्क संकलन गर्दै ।

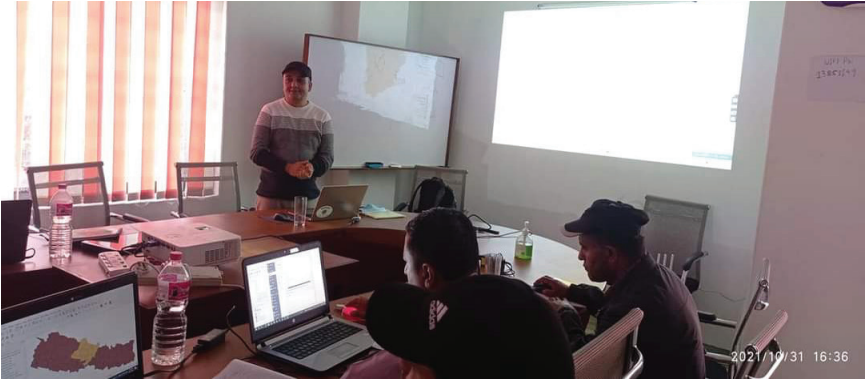
तथ्याङ्क व्यवस्थापन, विश्लेषण र मोडलिङ सम्बन्धि आर प्रोग्रामिङ तालिमका सहभागीहरूको सामुहिक तस्वीर ।

तथ्याङ्क व्यवस्थापन, विश्लेषण र मोडलिङ सम्बन्धि आर प्रोग्रामिङ तालिममा श्रीमान सचिवज्यूले सहभागीहरूलाई निर्देशन सहितको मन्तव्य राख्नु हुदै ।

तालिममा अधिल्लो दिनको प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुहुदै सहभागी ।

दूर संवेदन तथा भौगोलिक सूचना प्रणाली तालिममा सहभागीहरूलाई सहजिकरण गराउनुहुदै प्रशिक्षक चन्द्रविलाश भुर्तेल ।

वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेशका माननिय मन्त्रि दिपक थापाज्यू सेवाकालिन तालिमको उद्घाटन गर्नुहुदै ।

वन तथा भू उपयोग क्षेत्र विश्लेषण गर्ने गुगल अर्थ ईन्जिन तालिमको समापन पश्चातको सामुहिक तस्विर ।

वन्यजन्तु उद्धार तथा व्यवस्थापन तालिममा फिल्ड अभ्यास गर्दै सौरहा चितवनमा ।

सेवाकालीन तालिमका सहभागीहरूले फिल्डस्तरीय वन मापन तथा सर्वेक्षण कार्य गर्दै

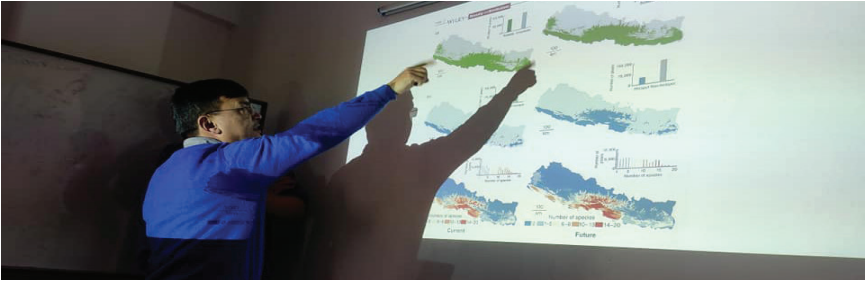

वन विकास निर्माण कार्यका लागि डिजाइन तथा लागत अनुमान तयार गर्ने तालिममा सहभागीहरू फिल्ड अभ्यासमा ।

वन विकास निर्माण कार्यका लागि डिजाइन तथा लागत अनुमान तयार गर्ने तालिममा कक्षा संचालन भईरहदाको तस्विर ।

वन तथा भू उपयोग क्षेत्र विश्लेषण गर्ने गुगल अर्थ ईन्जिन तालिमको सहजीकरण गर्नुहुदै प्रशिक्षक उत्तम बाबु श्रेष्ठ ।

